

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
ชายแดนไทย-มาเลเซีย	1. หักคะแนนต่อข่าวสารทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชน 2. ข่าวราชการมีสำนึกต่อชาติในระดับที่แตกต่างกัน 3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของปัญญาชนมุสลิมในระดับที่ยังไม่น่าพอใจ 4. ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้กับความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเป็นปัญหาทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาที่แตกต่างกัน 5. ความคิดเห็นของ ประชาชน ครู และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แตกต่างกันไป ต่อการกระจายอำนาจการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1. องค์กรปกครองท้องถิ่นควรหันมาสนใจประชาชนในท้องถิ่นให้เข้าถึงข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ และรณรงค์ในการอ่านหนังสือพิมพ์ให้มากขึ้น 2. ให้มีการพัฒนาฝึกอบรม เพิ่มพูนประสิทธิภาพให้มีความตระหนักต่อวินัย ข้าราชการ ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และอุดมการณ์ประชาธิปไตยให้สูงขึ้น 3. - ควรมีการทำกระบวนการบริหารตามระบบประชาธิปไตย ตามแนวคิดธรรมรัฐ - การสื่อสารทางการเมืองควรจัดทำภาษามลายูควบคู่กับภาษาไทย 4. - ให้ส่งเสริมการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ การเรียนรู้ภาษา คุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น - ให้อยอมรับความแตกต่างทางศาสนา และประเพณีวัฒนธรรมทั้งสองฝ่าย - จัดการบริหารงานทั้งปวงอย่างมีเอกภาพ และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ - ให้ผู้นำมุสลิมมีส่วนร่วมเข้าแก้ไขปัญหาคำเนินการทางทหารอย่างต่อเนื่องและเด็ดขาดกับโจรก่อการร้าย 5. - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาแก่ ครู ประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในรูปของการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสาร - ควรมีการสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อน

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	6. การขาดขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น ข้าราชการตำรวจ ครู 7. ขาดการพัฒนาบุคลากร ข้าราชการกรมการปกครองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 8. การก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย มีการปลุกระดมให้ชาวบ้านมีการต่อต้าน ก่อกบฏ คัดแยกดินแดน ซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็นปัญหามาจากทางประวัติศาสตร์	จะมีการกระจายอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวบุคคลที่จะเข้ามารับผิดชอบทางด้านการศึกษา 6. - ผู้บริหารควรพิจารณาให้มีการปรับปรุงอัตราเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยงของข้าราชการตำรวจให้สูงขึ้น - สร้างความมั่นใจให้แก่ข้าราชการในการปฏิบัติงาน - ให้ค่าปรึกษาที่ถูกต้องและเป็นธรรม ในกรณีที่มีปัญหาในการปฏิบัติงาน - ให้มีการสลับเปลี่ยนตำแหน่งเพื่อเป็นการสร้างขวัญให้กับข้าราชการตำรวจ - ด้านสวัสดิการควรทำประกันชีวิตให้กับข้าราชการตำรวจหน่วยปฏิบัติการพิเศษ 7. ควรจัดหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระและเน้นการศึกษาดูงานนอกสถานที่เพื่อให้นักการได้พัฒนาตนเอง เพราะเป็นงานที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถที่จะต้องเข้าไปสัมผัสและดูแลประชาชนในระดับท้องถิ่น 8. - สร้างจิตสำนึกความเป็นไทย เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อเป็นการตัดโอกาสในการปลุกระดม และแย่งชิงประชาชนเข้าไปเป็นสมาชิกของขบวนการโจรก่อการร้ายกลุ่มต่าง ๆ - รัฐควรสนับสนุนโดยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ควบคู่ไปกับการขจัดเงื่อนไขต่างๆ ซึ่งมีผลทำให้ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
		- ควรกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเร่งรัดการเสริมสร้างความมั่นคงภายในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างยั่งยืนต่อไป - รัฐบาลควรเข้าไปดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาย่างสันติวิธี ด้วยการใช้นักเมตตาธรรมและนิติธรรมต่อน้องประชาชน เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย - ควรแก้ปัญหาแบบสันติวิธีให้แก่ครูโรงเรียนปอเนาะ ในการจัดการศึกษา รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่จะต้องเข้าใจและใกล้ชิดประชาชน เพื่อสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในสังคม
	9.อุปสรรคในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบเรียนร้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากความไม่เข้าใจในแผนงาน ความล่าช้าของงบประมาณและเครื่องมือเครื่องใช้	9. - ควรมีการปรับปรุงแก้ไข กฎหมายและระเบียบต่างๆ และจัดการฝึกอบรมความรู้ - ให้ทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องผนึกกำลัง ในการแก้ไขปัญหา ด้วยความจริงใจและจริงจัง แบ่งออกในแต่ละด้านดังนี้ -ด้านเศรษฐกิจจัดให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีและวิชาการ -ด้านสังคมจิตวิทยา สนับสนุนให้สถาบันศาสนา และการศึกษา เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม -ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เร่งรัดการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายให้รับผิดชอบต่อแผนงานที่กำหนด -ด้านการรักษาและทรัพยากรมนุษย์จัดระบบศึกษาเพื่อสนองความต้องการของชุมชน -ด้านการบริหารและการจัดการเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งโดยต้องปรับปรุงองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ต่อการแก้ไขปัญหา รวมทั้งสนับสนุนให้องค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	10. การจัดระเบียบพื้นที่ชายแดน ไทย-มาเลเซีย ซึ่งยังไม่มีแผนงาน เฉพาะในการจัดระเบียบพื้นที่ ชายแดนที่ชัดเจน การประสาน แผนงานเพื่อความมั่นคงของฝ่าย ทหารและฝ่ายพลเรือนยังไม่มี ความสอดคล้องที่ชัดเจน	10. - จะต้องผนึกกำลัง ความตั้งใจ ความ ร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน โดย มีการจัดเตรียมพื้นที่หมู่บ้าน กำลังประชาชน และการประสานแผนพัฒนาเพื่อความมั่นคง ในการพัฒนาหมู่บ้านพื้นที่ชายแดน เพื่อให้ ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความรักท้องถิ่นหมู่บ้าน ของตนเอง
	11. การขาดความร่วมมือจาก ประชาชนในการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย	11. - หน่วยราชการควรให้ความใกล้ชิดกับ ประชาชน สร้างความเข้าใจและรับฟังความ คิดเห็น เพื่อให้ประชาชนลดความหวาดกลัว
	12. บทบาทของศอ.บต. ที่เป็นอยู่ ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ใน ปัจจุบัน ทำให้เกิดปัญหาที่มี ผลกระทบต่อความมั่นคงตาม ชายแดน	12. รัฐบาลควรจะให้ ศอ.บต. ดำรงอยู่ใน ฐานะหน่วยงานสำคัญของรัฐ - ควรพิจารณาปรับปรุง บทบาทและ อำนาจหน้าที่ให้มีเอกภาพมากยิ่งขึ้น โดย - ควรจัดองค์กรอิสระ โดยให้ประชาชนใน พื้นที่เป็นคนประสานงานกับ ศอ.บต. - ควรให้ความสำคัญกับภาษามลายู โดย ให้เปิดสอนในสถานศึกษาต่างๆ ได้ เพื่อลด ปัญหาความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบต่อความ มั่นคงได้
	13. ประชาชนในพื้นที่ไม่มีโอกาส ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย จึงส่งผลให้นโยบายมิได้ ตอบสนอง ความต้องการที่แท้จริง ของประชาชน	13. ควรกำหนดวิถีคิดและการนำเสนอ นโยบายใหม่ ทั้งภาครัฐและภาคประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นของกระบวนการ กำหนดนโยบาย เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการ นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน และจะเกิด ความมั่นคงขึ้นในพื้นที่
	14. ความไม่เข้าใจระหว่าง ข้าราชการกับประชาชน สื่อสาร กันได้ไม่ดี เพราะภาษาที่ต่างกัน	14. -ควรเน้นเรื่องการศึกษา โดยรัฐควร ปรับปรุงอาคารสถานที่ อุปกรณ์และบุคลากร ในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้ได้มาตรฐาน

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	15. แรงงานต่างด้าว	- เปิดสอนภาษามลายูท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนมัธยมศึกษามีบทบาทมากขึ้น ในการแก้ปัญหาและพัฒนาภูมิภาคนี้ให้สมบูรณ์ และมั่นคงสืบไป - มีการปรับปรุงปอเนาะ ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามซึ่งทำให้เด็กมุสลิมได้เรียนศาสนาควบคู่ไปกับวิชาการและวิชาชีพ 15. - รัฐบาลควรนำรูปแบบการนำเข้าแรงงานต่างด้าวในลักษณะสัญญาจ้างให้มีใบอนุญาตในการทำงาน - ควรประชาสัมพันธ์โดยปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวมากขึ้น - ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องเข้มงวดกวดขันด้านนโยบายและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างจริงจัง จึงจะสามารถแก้ปัญหาได้
	16. ปัญหาความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับมรดกของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในการใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยมรดกในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลาและสตูล.	16. ภาครัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรได้จัดอบรมและประชาสัมพันธ์ ให้ได้ศึกษาทำความเข้าใจในหลักกฎหมายอิสลามฉบับที่ได้จัดทำคำแปลเป็นภาษาไทยที่มีชื่อว่า“หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก”
	17. การพัฒนาอาหารมุสลิมไปสู่ระบบอุตสาหกรรม	17. - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้กลุ่มแม่บ้าน มีความรู้ทางด้านการตลาด การจัดการ เทคโนโลยีการผลิตและบรรจุภัณฑ์ - ควรมีแหล่งเงินทุนให้กู้ยืม เพื่อเป็นการเพื่อศักยภาพของผลิตภัณฑ์ในการขยายตลาดต่อไป
	18. ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการให้บริการด้านสินเชื่อการเกษตรแก่เกษตรกรลูกค้า	18. - จัดให้มีการอบรมแก่พนักงานสินเชื่อในเรื่องของการติดต่อ ซึ่งอาจจะพบปัญหาในเรื่องของอายุหรือภาษาที่ใช้

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	ธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร	- ทำการประชาสัมพันธ์ให้แก่เกษตรกร - ลูกค้า มีความรู้และความเข้าใจในขั้นตอนการติดต่อเพื่อขอรับบริการด้านสินเชื่อ - ปรับปรุงโครงสร้างของธนาคารให้มีความคล่องตัวในการให้บริการมากขึ้น
	19. การพัฒนาฝีมือแรงงานในห้า จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อ รองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ สามฝ่าย (IMT-GT)	19. - ควรมีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยให้เพียงพอกับจำนวนผู้เข้ารับการฝึก - จัดหลักสูตรที่หลากหลายตามความต้องการของตลาดแรงงาน - จัดการประชาสัมพันธ์ทั้งภาษาไทยและภาษาท้องถิ่น เพื่อให้เข้าใจ เป็นการทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น สามารถออกไปประกอบอาชีพได้
	20. การไม่เห็นถึงความสำคัญของ หลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง	20. - หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรหมั่นปฏิบัติงานในพื้นที่ให้มากขึ้นโดยให้การช่วยเหลือ สนับสนุนแก่ชาวชนบทที่มีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนเดิมให้มีชีวิตที่ดีขึ้นชี้ให้เห็นถึงข้อดี และประโยชน์ของหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียงเพื่อให้ประชาชนได้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ - หน่วยงานของภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือในการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ ในการปฏิบัติงานของเกษตรตำบล และพัฒนาการตำบลกับประชาชน - สนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับหลักการเศรษฐกิจพอเพียง - ภาครัฐควรสนับสนุนเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักการเศรษฐกิจแบบพอเพียง แก่ประชาชนให้มากขึ้นและทั่วถึง - จัดให้มีการอบรมความรู้ทางวิชาการในเรื่อง

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
		เศรษฐกิจแบบพอเพียงให้แก่ผู้นำท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง - เสริมความรู้ใหม่ๆ แนวทางปฏิบัติใหม่ๆ เทคนิควิธีการใหม่ๆ อันเป็นผลให้ผู้นำสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
	21. ผลกระทบบางประการที่อาจเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาตามโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ (IMT-GT) เช่น มลภาวะเป็นพิษ การใช้เทคโนโลยีใหม่ที่เป็นอันตรายต่อ คน และสิ่งแวดล้อม หรือแม้กระทั่งการทำให้คนตกงาน	21. - รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปพัฒนา ปรับปรุงและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เป็นอยู่ด้วยความจริงจัง - ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รู้ถึงรายละเอียดของโครงการให้ชัดเจน
	22. ปัญหาในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งมีสาเหตุหลายประการ เช่น ความไม่สงบในพื้นที่ ความไม่ชัดเจนของรัฐบาลที่จะใช้แผนการพัฒนาลับใต้	22. - รัฐบาลควรจริงจังให้ภาคเอกชน เข้ามาลงทุนในกิจกรรมต่างๆ โดยจะต้องใช้มาตรการจูงใจที่เป็นพิเศษ เพื่อชดเชยโอกาสเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากภาพพจน์ของสถานการณ์ในบริเวณนี้ และเข้ามาเป็นแนวร่วมในการพัฒนาให้การดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง - รัฐบาลควรมีความชัดเจนในพื้นที่ว่าเขตเศรษฐกิจใดจะรองรับอุตสาหกรรมประเภทใด และพัฒนาตามแผนการที่ได้จัดเตรียมไว้ตามขั้นตอน - ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเป็นแกนนำในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย และควรพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เปิดกว้างสู่นานาชาติ - ต้องให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ในเรื่องการจัดทำแผน โครงการซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	23.ปัญหาในการผลิตไก่เบตง ซึ่ง ยังขาดความรู้เกี่ยวกับโรคและ การป้องกัน การคัดเลือกและการ ผสมพันธุ์	23. - หน่วยงานรัฐควรให้ความช่วยเหลือแก่ เกษตรกรในเรื่องพันธุ์สัตว์ และ วัคซีน - จัดการฝึกอบรมให้ความรู้ในการผลิตไก่ เพื่อในอนาคตไก่เบตงจะเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูป ที่ส่งสู่ตลาดตามความต้องการของตลาด ได้มากขึ้น
	24. ความยากจน	24. - ให้มีการฝึกอาชีพจากสถาบันพัฒนา ฝีมือแรงงาน - ให้มีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือหาอาชีพใหม่ๆ ให้กับชาวบ้าน โดยการ พัฒนาสินเชื่อให้ผู้มีรายได้น้อย กู้ไปเพื่อ ประกอบอาชีพอิสระทำธุรกิจในครอบครัว เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอีกระดับหนึ่ง - ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งวิทยากร เข้ามาแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับการเลี้ยง สัตว์ เพาะปลูก ประมงและค้าขาย เพื่อให้มี ความก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จจากการ จัดสรรเงินทุนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน - กลุ่มอาชีพต่างๆ ต้องมีการพัฒนาเสริม ความรู้อยู่เสมอ และควรมีความร่วมมือในการ สร้างเครือข่ายการผลิตและการจำหน่าย เพื่อ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน - รัฐควรแก้ไขความยากจนที่ตรงกับแต่ ละกลุ่มอาชีพ เพื่อช่วยลดความยากจน โดย การบริหารจัดการที่ดี การมีส่วนร่วมของ ประชาชน และการดำรงไว้ซึ่งค่านิยมและ ความเข้มแข็งของชุมชนภาคใต้

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	25. ผลกระทบของสื่อที่มีต่อเยาวชน ทั้งทางด้าน ยาเสพติด ความรุนแรง เพศสัมพันธ์ เป็นต้น	25. - ควรมีการรณรงค์จัดนิทรรศการเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด แสดงถึงชนิดและอันตรายของยาเสพติด - บิดา มารดาควรมีส่วนร่วมในความสัมพันธ์ของครอบครัว - ทางสื่อโทรทัศน์ ควรแพร่ภาพ ข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดให้มากขึ้น - สื่อโทรทัศน์ ควรให้ความสำคัญของเนื้อหารายการโทรทัศน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน เพื่อให้เยาวชนไทยได้รับผลประโยชน์ และความรู้จากการรับชมโทรทัศน์มากขึ้น
	26. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	26. ควรส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลตนเองที่เหมาะสม และส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลด้วย
	27. เยาวชนมุสลิมมีระดับการศึกษาที่ต่ำ	27. - สถาบันทางการศึกษาควรสนับสนุนกิจกรรมที่มีผลต่อการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยให้กลุ่มเพื่อนเป็นกลไกสำคัญในการประชาสัมพันธ์ถึงเป้าหมายของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา - ทางโรงเรียนจะต้องมีความพร้อมในทุกๆ ด้าน ควรสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน และควรนำศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน มาพูดคุยกับนักเรียน เพื่อจะได้ทำให้เกิดความภูมิใจในโรงเรียนของตนเอง เพื่อจะได้เป็นแรงจูงใจอีกทางหนึ่งในการศึกษาต่อของนักเรียน
	28. การขาดคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา	28. - ปรับปรุง ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหาร จึงควรแก้ไขด้วยการ

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	อิสลาม ทั้งการขาดอุปกรณ์บุคลากร	จัดฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารโรงเรียนให้แก่ผู้บริหารและครูใหญ่ - รัฐบาลควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุง เพื่อให้โรงเรียนได้มาตรฐานและมีคุณภาพการศึกษาที่ดีในอนาคต
	29. การเสพยาเสพติดของกลุ่มเยาวชน	29. - มาตรการในการป้องกัน ควรเริ่มจากครอบครัวที่ควรให้ความอบอุ่น และให้สมาชิกในครอบครัวได้เรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาแก่เด็กและเยาวชนในการพึ่งยาเสพติด - ทางองค์กรของรัฐควรให้การสนับสนุนข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดทุกจุด ทุกพื้นที่ของชุมชน เพื่อเยาวชนของชาติจะไม่ตกเป็นทาสของยาเสพติดและไม่เป็นปัญหาทางสังคมอีกต่อไป
	30. อัตราการเพิ่มของประชากรที่สูงเนื่องจากสตรีไทยมุสลิมมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าการคุมกำเนิด	30. เน้นการรณรงค์เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวโดยใช้วิธีคุมกำเนิดแบบชั่วคราว เพื่อเว้นระยะการมีบุตรและเพื่อสุขภาพของมารดา
	31. การไม่ได้รับสิทธิที่ผู้ป่วยมุสลิมพึงได้รับในการเข้ารับการศึกษาในโรงพยาบาล	31. - ทีมสุขภาพจะต้องคำนึงถึงหลักศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีของผู้ป่วย เช่น อาหารสำหรับผู้ป่วยมุสลิม และสถานประกอบศาสนกิจ เพื่อให้ผู้ป่วยและญาติได้รับสิทธิส่วนนี้ - ทีมสุขภาพควรปรับปรุงคุณภาพการให้บริการแก่ผู้ป่วย - ควรให้ข้อมูล การปฏิบัติตัวในเรื่องต่างๆ ให้ผู้ป่วยที่มีสิทธิสามารถตัดสินใจถูกต้องและสบายใจในการเข้ารับการรักษา

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	32. การขาดคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา	32. - ควรมีการจัดอบรมสัมมนาครูผู้สอนวิชาอิสลามศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักการศึกษา การใช้สื่อการสอน - ให้มีการบรรจุให้เป็นข้าราชการ เพื่อเป็นการบำรุงขวัญและกำลังใจ เพื่อให้ครูผู้สอนมีประสิทธิภาพในการสอนมากขึ้น
	33. อันตรายบนทางหลวงสายประธานใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้	33. - การขยายไหล่ทางให้กว้างขึ้น ปรับปรุงโดยการปูผิวทางใหม่ - ส่วนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์บริเวณอันตราย เพื่อช่วยลดความรุนแรงและจำนวนอุบัติเหตุให้น้อยลง
	34. การขาดแคลนผู้สืบสานศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่นหนังตะลุง มโนราห์	34. ควรมีการอนุรักษ์ไว้โดยให้ทางราชการสนับสนุนให้มากกว่านี้ โดยประชาสัมพันธ์ฟื้นฟู เพื่อไม่ให้สูญหายไป
	35. ปัญหาในการอ่านและความเข้าใจในการอ่านเอกสารทางราชการของชาวไทยมุสลิม	35. ควรเร่งดำเนินการและปรับเปลี่ยนวิธีการให้บริการ และใช้ภาษาที่ง่ายต่อการเข้าใจ เพราะจะช่วยให้ชาวไทยมุสลิมสามารถรับรู้และเข้าใจข้อความที่ทางราชการต้องการสื่อได้ตรงกัน

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
ชายแดนไทย-พม่า	1. ปัญหาชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่าตามแนวชายแดนไทย-พม่า 2. ผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าที่หลบหนีเข้าเมือง , แรงงานต่างด้าว	1. ให้รัฐบาลไทยใช้มาตรการเชิงรุกอย่างไม่เปิดเผยเพื่อแก้ไขปัญหานี้ โดยยังรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างไทยกับพม่าไว้ 2. -มาตรการระยะสั้น เห็นควรมีการตั้งศูนย์บริการแรงงานต่างชาติ ระดับชาติ และระดับจังหวัด เพื่อให้มีองค์กรเดียวในการแก้ไขปัญหาให้เกิดความมีเอกภาพ -ส่วนมาตรการระยะยาว เห็นควรสนับสนุนให้รัฐบาลพม่าตั้งโรงงานอุตสาหกรรมตามแนวชายแดน และจัดตั้งด่านถาวรเพื่อสกัดกั้นการเคลื่อนย้ายแรงงาน - รัฐบาลไทยควรผ่อนผันแรงงานต่างด้าวให้สามารถทำงานได้โดยกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ เพื่อควบคุมแรงงานต่างด้าว โดยให้ทำงานเฉพาะแรงงานที่ขาดแคลนเท่านั้น เช่น กิจการประมง -ให้มีการเร่งรัดให้ปฏิบัติตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติโดยเคร่งครัด เป็นรูปธรรม -เร่งรัดมาตรการผลักดันและสกัดกั้นผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า รวมทั้งการลงโทษผู้ให้ความช่วยเหลือ และ/หรือ ให้ที่พักพิงแก่ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า - ทำความเข้าใจกับนานาประเทศให้เข้าใจถึงนโยบายการให้ความช่วยเหลือผู้หลบหนีจากพม่า ของไทยเป็นไปตามหลักมนุษยธรรม ไม่ใช่เพราะแทรกแซงกิจการภายในพม่า -สนับสนุนให้พม่าแก้ไขปัญหาการเมืองภายใน และเข้ามีส่วนร่วมในประชาคมโลก เพื่อให้พม่ามีความมั่นคงทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เพื่อป้องกันการหลบหนีของชาวพม่า - ควรมีการเตรียมมาตรการสำหรับผู้พลัดถิ่นบางกลุ่มที่เข้ามาในไทยเป็นเวลานาน มี

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	3.สภาวะสุขภาพแรงงานต่างด้าว	ลูกหลาน วัฒนธรรมความเป็นอยู่เป็นคนไทย ให้ได้รับการผ่อนผันอยู่ในไทยต่อไป โดยไม่ก่อ ปัญหาให้สังคมไทย - จะต้องมีการศึกษาถึงอาชีพที่คนไทยไม่ ต้องการทำและจำเป็นก่อนจึงนำแรงงานต่าง ด้าวเข้ามาทำงานโดยถูกต้องตามกฎหมาย - ต้องมีการเจรจากับรัฐบาลประเทศ สหภาพพม่าเรื่องการเดินทางเข้ามาทำงาน ของแรงงานพม่าในประเทศไทย - เร่งรัดการจัดตั้งศูนย์เศรษฐกิจตามแนว ชายแดนไทย-พม่าขึ้นในพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อ จำกัดให้แรงงานต่างด้าวอยู่บริเวณชายแดน - ควรมีการกำหนดมาตรการในการดึงดูด สักต่องานเข้า-ออกของแรงงาน - เพิ่มการสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่าง ประเทศไทยและพม่า - ควรจัดให้มีศูนย์ควบคุมผู้หลบหนีเข้า เมืองขนาดใหญ่และสามารถดำเนินการได้ ครบวงจร (การรับตัว – การควบคุม – การ ส่งกลับ) - เสนอให้ศึกษาและนำแนวคิด วิธีการควบคุมการนำเข้าแรงงานต่างชาติของ ประเทศที่มีการใช้แรงงานต่างชาติในแถบ เอเชียด้วยกันมาปรับใช้กับประเทศไทย 3. - ให้รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนในการควบคุม จำนวนแรงงานต่างด้าวในด้านสาธารณสุข - รัฐจะต้องมีงบประมาณสนับสนุนในเรื่อง การป้องกันโรค การควบคุมโรคตามแนว ชายแดนให้มีประสิทธิภาพ - ให้เจ้าของกิจการต่างๆ ที่รับแรงงานต่าง ด้าวเข้าทำงานและองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีบทบาทในการดูแลสุขภาพของ แรงงานต่างด้าวในพื้นที่ด้วย

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	4. การควบคุมชาวเขาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งจากปัญหายาเสพติด ปัญหาการค้าไม้ทำลายป่า ปัญหาความด้อยคุณภาพของประชากร ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งทางด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจและสังคม ความมั่นคงและปลอดภัยแห่งชาติ 5. การค้าชายแดน	- จำเป็นที่ภาครัฐจะต้องมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเจรจากับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งประสานงานกับองค์กรต่างประเทศที่เข้ามาดำเนินงานในเรื่องการดูแลสุขภาพของผู้อยู่อาศัยตามชายแดน 4. - จัดระเบียบชาวเขาให้ถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งในด้านบุคคล และด้านที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน - ปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ในการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่ชาวเขาในกรณีสิทธิพลของชนกลุ่มน้อย และพรรคคอมมิวนิสต์ - ยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวเขาให้สามารถพึ่งพาตนเองในทางเศรษฐกิจและสังคมได้ในระดับที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะในด้านการสาธารณสุข การศึกษา และการส่งเสริมเผยแพร่พุทธศาสนา 5. - รัฐบาลไทยจะต้องแสดงให้เห็นว่าทำไปเพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน ในการแข่งขันกับตลาดโลก มิใช่ไทยมุ่งแสวงหาประโยชน์จากพม่าแต่ฝ่ายเดียว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทั้งไทยและพม่า ต้องมีการทำความเข้าใจถึงสภาพของแต่ละฝ่าย มีการเกื้อกูลกันและกัน แสดงความไว้วางใจ และถือปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันอย่างจริงจัง - ไทยต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และกำหนดนโยบายความสัมพันธ์ให้มีความชัดเจน

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	6. สัญชาติของบุตรผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายชาวพม่า	- ไทยต้องร่วมมือกับทางการพม่า เพื่อกวาดล้างกระบวนการค้ายาเสพติด การค้าขายที่ผิดกฎหมายเพื่อเป็นการฟอกเงินให้หมดสิ้นไปโดยเร็ว - ต้องมีการเจรจาประเทศในกลุ่มสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นโดยเร็ว - ควรกำหนดบทบาทของธนาคารพาณิชย์ไทยในท้องถิ่น ให้เอื้อต่อธุรกิจการค้าชายแดน - รัฐบาลควรปรับปรุงกลไกของรัฐ การควบคุมกำกับดูแลการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ตลอดจนการหามาตรการให้การค้าชายแดนผ่านพิธีการศุลกากรเพิ่มมากขึ้น 6. - ควรให้มีการจัดทำทะเบียนพม่าอพยพและบุตรพม่าอพยพ - การให้สิทธิทางการศึกษาแก่บุตรพม่าอพยพตามหลักมนุษยธรรม - ควรให้มีการจัดระบบข้อมูลอื่นๆ เช่น ประวัติการเสียภาษี อันเป็นสิ่งแสดงถึงความภักดีต่อแผ่นดิน ทะเบียนประวัติการต้องโทษคดีอาญา ประวัติคุณงามความดีต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งสำคัญต่อการพิจารณาให้สัญชาติต่อไป อีกทั้งยังเพื่อเป็นการป้องกันเหตุความวุ่นวาย และผลร้ายที่เกิดขึ้นต่อความมั่นคงของราชอาณาจักรไทย

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	7. ปัญหาความสัมพันธ์ไทย-พม่า ซึ่งต่างยังคงมีความหวาดระแวงและขัดแย้งต่อกัน	7. - ไทยควรเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาประเทศพม่าในด้านต่างๆ เช่น การให้ความช่วยเหลือพัฒนาเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการศึกษา - ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ไทยกับพม่ามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศและข้อตกลงระดับทวิภาคีได้อย่างราบรื่น - ให้ประเทศไทยรักษาความสัมพันธ์ที่ดีและพัฒนาความสัมพันธ์กับรัฐบาลทหารพม่าให้ใกล้ชิดต่อไป
	8. ความขัดแย้งระหว่างไทยกับพม่าด้านการประมง	8. - โดยควรให้ความรู้ด้านข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีการประมงสมัยใหม่ แก่ชาวประมงเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรมให้ถูกต้อง จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งได้ทางหนึ่ง - ควรกำหนดมาตรการช่วยเหลือชาวประมงเร่งด่วน เพื่อให้ดำเนินการอย่างรวดเร็ว ทำให้แก้ปัญหาขัดแย้งระหว่างประเทศได้ - การจัดทำทะเบียนชาวประมง เรือประมง ลูกเรือประมง การควบคุมการเดินเรือ เพื่อสามารถบังคับให้อยู่ในกฎ ระเบียบ การทำประมงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น - การขอความร่วมมือจากพม่าในการทำประมงภูมิภาคร่วมกัน
	9. การแพร่ระบาดของยาเสพติด	9. - จัดมาตรการการสกัดกั้นและปราบปรามอย่างมีประสิทธิภาพ - จัดระเบียบและเสริมความมั่นคงของชุมชนตามแนวชายแดน - พัฒนาความสัมพันธ์กับพม่า และขอความร่วมมือเพื่อประสานประโยชน์ร่วมกัน

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	10. เส้นเขตแดน	10. - ควรมีการเจรจากับพม่า ทำความเข้าใจ ในการกำหนดเขตแดนใหม่ ตามหลักนิยมทั้ง ไปของกฎหมายระหว่างประเทศ การกำหนด เขตแดนใหม่ โดยยึดถือสนธิสัญญา และแผน ที่แนบท้ายสนธิสัญญาที่จัดทำไว้ในอดีต หาก กรณีมีการปักปันเขตแดนร่วมกัน โดยมีการ อ้างสิทธิ์ที่ทับซ้อนกัน -เจรจากับพม่าเพื่อจัดตั้งเป็นเขตแสวงหา ผลประโยชน์ร่วมกัน หรือให้มีการแลกเปลี่ยน พื้นที่กัน
	11. การละเมิดสิทธิมนุษยชนชาวพม่า	11. เสนอนโยบายระดับอาเซียนเพื่อเขาไป ช่วยเหลือ
	12. ผลกระทบจากการส่งเสริมการ ท่องเที่ยว ความไม่สมดุลระหว่างการ เปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม	12. - กำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อป้องกัน ไม่ให้มีการขยายกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มี คุณค่าสูงทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศิลปสถาปัตยกรรมเนื่องจาก พื้นที่เหล่านี้ถูกทำลายได้ง่าย -เตรียมพร้อมในด้านสิ่งบริการและ บุคลากรที่จะให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว -ควรมีการพัฒนากิจกรรมที่สนับสนุน กิจกรรมท่องเที่ยวให้แก่ประชากรในชุมชนที่ ไม่มีการท่องเที่ยว และส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแก่นแท้ของวัฒนธรรม แก่คนในท้องถิ่นโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน แต่ ทั้งนี้ก็ต้องเป็นการร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของ ประเพณี

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	13. ชีวิตสภาพความเป็นอยู่ของผู้อพยพหลบหนีจากประเทศมาซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานได้ง่าย 14. ปัญหาด้านสาธารณสุข เช่น การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ โรคติดต่อจากแรงงานต่างด้าว อาทิ โรคเท้าช้าง โรคมาลาเรีย เป็นต้น	13 - ให้รัฐบาลไทยปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของผู้อพยพ และข้อเสนอแนะในระดับต่ำสุดที่รัฐบาลไทยควรทำได้แก่ การแปลและเผยแพร่นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับแรงงานอพยพในภาษาของผู้อพยพเองอย่างทั่วถึง 14. - ให้รัฐเข้ามาจัดการปัญหายาเสพติดในพื้นที่โดยจัดการกับกลุ่มการค้าเพราะองค์กรชุมชนไม่สามารถทำได้เองและสำหรับผู้ที่ถูกกลับไปติดยาซ้ำหลังจากที่เคยบำบัดแล้วชุมชนเสนอว่าครั้งต่อไปไม่ต้องช่วยเหลือเรื่องการบำบัดให้ผู้นั้นไปบำบัดเอง จ่ายเงินเองแต่ชุมชนจะช่วยกันดูแลครอบครัวให้ - ในปัญหาการค้าประเวณีก็ทำการป้องกันไม่ให้มีกลุ่มใหม่เกิดขึ้น โดยจัดกิจกรรมฝึกอาชีพให้แก่สตรีและเปิดโอกาสให้สตรีมีการปรับตัวที่เหมาะสมกับสังคมภายนอกควบคู่ไปด้วย - ทำการประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องเอดส์ให้ตระหนักถึงปัญหา และสมควรให้เด็กในหมู่บ้านมีโอกาสอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เข้ารับการศึกษาในระบบเรียนประจำจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์หรือสถานศึกษาภายนอกชุมชนจนกว่าสถานการณ์ในชุมชนจะคลี่คลาย - เร่งพัฒนานโยบายสาธารณสุขสำหรับผู้ย้ายถิ่น ให้ความรู้ด้านสุขศึกษาเพื่อให้ผู้ย้ายถิ่นช่วยเหลือตนเองได้ระดับหนึ่ง โดยใช้สื่อภาษาพม่า - มีการรณรงค์อาสาสมัครชาวพม่าเพื่อทำงานในกลุ่มผู้ย้ายถิ่นในการให้ความรู้สุขศึกษาและให้คำปรึกษา

อาณาบริเวณชายแดน	ปัญหาที่พบ / ประเด็นสำคัญ	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
	15. การรองรับผู้หนีภัยชาวพม่า	- การพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดนควรให้ผู้กำหนดนโยบายทางสังคมและสาธารณสุขมีส่วนร่วมด้วยและควรมีการศึกษาติดตามผลการดำเนินงาน - โดยให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนให้เห็นความสำคัญของโรค และการป้องกันโรค กำหนดแผนปฏิบัติให้มีความสอดคล้องเป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ - ประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างระบบเตือนภัยในช่วงของการแพร่ระบาด - ปรับปรุงเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ สถานีบริการทางการแพทย์ ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสม - ให้มีคลินิกที่จุดผ่านแดน - พัฒนาเครือข่ายเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาในการควบคุมมาลาเรียตามบริเวณชายแดน - ส่งเสริมให้กลุ่มแรงงานเคลื่อนย้ายใช้มุ้งชุบสารเคมี เพื่อป้องกันการติดเชื้อไข้มาลาเรีย 15. - ในส่วนของผู้อพยพจากพม่า เสนอให้จัดทำทะเบียนผู้อพยพในแต่ละหมู่บ้านและกำหนดสถานภาพผู้อพยพให้ชัดเจนและรัฐต้องนำบริการสาธารณสุขเข้าไปให้ถึงกลุ่มผู้อพยพเหล่านี้ - ในส่วนของคนไทยในท้องถิ่น คือหน่วยงานรัฐต้องเข้ามาดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้มากขึ้นและวางแผนประชาสัมพันธ์ไม่ไห้คนไทยท้องถิ่นเกิดทัศนคติทางลบกับผู้หนีภัยในพื้นที่รองรับ

บทที่ 5

ประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับอาณาบริเวณชายแดนของต่างประเทศ : การสำรวจเบื้องต้น

ในส่วนนี้ จะนำเสนอถึงการศึกษาเกี่ยวกับอาณาบริเวณชายแดนของต่างประเทศ ซึ่งครอบคลุมเรื่องต่างๆ ตามลำดับ ดังนี้ 1) สภาพโดยทั่วไปของอาณาบริเวณชายแดนในโลก 2) การบริหารจัดการชายแดน การร่วมมือกันระหว่างประเทศเพื่อการบริหารจัดการชายแดนและความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านอื่นๆ ในอาณาบริเวณชายแดน 3) สภาพโดยทั่วไปและการบริหารจัดการชายแดนในทวีปยุโรป 4) การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับชายแดนในทวีปยุโรป 5) สภาพโดยทั่วไปและการบริหารจัดการชายแดนในทวีปอเมริกาเหนือ 6) การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับชายแดนในทวีปอเมริกาเหนือ 7) ตัวอย่างผลงานการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับอาณาบริเวณชายแดนของประเทศไทยติดกับประเทศเพื่อนบ้านโดยนักวิชาการต่างชาติและสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ 8) บทสรุป และบรรณานุกรม

ชายแดนและอาณาบริเวณชายแดน : สภาพโดยทั่วไป

ปัจจุบัน ชายแดนและอาณาบริเวณชายแดนทั่วโลก ทั้งที่อยู่ในทวีปเอเชีย ทวีปแอฟริกา ทวีปยุโรปและทวีปอเมริกามีความเปลี่ยนแปลงไป แต่ละประเทศต่างก็แสวงหาความร่วมมือในการบริหารจัดการชายแดนร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนมีการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเชิงความร่วมมือระหว่างกันภายในอาณาบริเวณชายแดนเพิ่มขึ้น โดยไม่จำกัดอยู่เพียงเฉพาะเรื่องการบริหารจัดการชายแดน ทั้งนี้เกิดขึ้นโดยมีสาเหตุมาจากความเปลี่ยนแปลงหลายด้านที่เกิดขึ้นในโลก

ในกรณีของประเทศต่างๆ ที่อยู่ในทวีปเอเชียตอนกลาง ซึ่งประกอบด้วยประเทศใหม่ที่ยกตัวเป็นอิสระออกจากอดีตประเทศสหภาพโซเวียต จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ คาซัคสถาน (Kazakhstan) เคียร์กีซสถาน (Kyrgyzstan) เติร์กเมนิสถาน (Turkmenistan) ทาจิกิสถาน (Tajikistan) และอุซเบกิสถาน (Uzbekistan) ประเทศเกิดใหม่เหล่านี้ เพิ่งมีแนวอาณาเขตอำนาจอธิปไตยใหม่ของตนเอง ทำให้ประสบปัญหาขาดความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการบริหารชายแดนและการปกป้องแนวชายแดนของตน ซึ่งอยู่ติดกับประเทศขนาดใหญ่ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน ประเทศอัฟกานิสถานและประเทศอิหร่าน ในอดีตเมื่อครั้งที่ประเทศเกิดใหม่เหล่านี้เป็นสาธารณรัฐขนาดเล็กอยู่ในอดีตสหภาพโซเวียต การปกป้องและจัดการชายแดนเป็นหน้าที่ของกองกำลังป้องกันชายแดนของรัสเซีย เมื่อแยกตัวเป็นอิสระทำให้ประเทศเหล่านี้กลายเป็นประเทศอิสระขนาดเล็กที่ต้องสร้างและพัฒนาความสามารถในการ

บริหารจัดการชายแดนของตนเองอย่างเร่งด่วน เนื่องจากปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่สำคัญ ได้แก่ การลักลอบขนส่งและค้าขายยาเสพติด อาวุธและมนุษย์ กำลังคุกคามประเทศเหล่านี้อย่างหนัก นอกจากนั้นยังมีประเด็นปัญหาอื่นๆ อีกด้วย อาทิเช่น การอพยพเข้าเมืองผิดกฎหมาย การฟอกเงิน การก่อการร้าย เป็นต้น ภารกิจดังกล่าวนี้ มิได้ตกเป็นของบรรดารัฐบาลของประเทศเหล่านี้เท่านั้น ด้วยนานาประเทศและองค์ระหว่างประเทศหลายแห่งตระหนักถึงความสำคัญ of สภาพปัญหา จึงได้ให้ความร่วมมือและมอบความช่วยเหลือให้ อาทิ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme) และสหภาพยุโรป (European Union) เป็นต้น

ในกรณีความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือจากสหภาพยุโรป สหภาพยุโรปได้ริเริ่มโครงการสร้างและพัฒนาความสามารถด้านการบริหารจัดการชายแดนในระดับภูมิภาคเอเชียกลางขึ้น เพื่อให้ประเทศเหล่านี้มีความสามารถในการจัดการชายแดนของตนและชายแดนร่วมกันในระดับภูมิภาคให้มีความสอดคล้องใกล้เคียงหรือกระทั่งเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อให้ผู้คนและสินค้าสามารถผ่านข้ามแดนได้โดยสะดวกและความร่วมมือข้ามแดนในด้านต่างๆ จะได้รับการส่งเสริมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น สำหรับโครงการฯ นี้ กำหนดให้อาณาบริเวณชายแดนบริเวณหุบเขาเฟอร์กานา (Ferghana Valley) เป็นพื้นที่นำร่องของโครงการฯ เนื้อหาของโครงการฯ ประกอบด้วยหลายโครงการย่อยที่จำเป็นต่อการจัดการชายแดนสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การพัฒนากองกำลังตำรวจในเชิงกฎหมายและสถาบันที่เหมาะสม การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาด่านชายแดนร่วมระหว่างประเทศ ซึ่งจะรวมทั้งการฝึกและการจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต้องมีเพื่อใช้งาน ตลอดจนปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ให้กับเจ้าหน้าที่ชายแดนและส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่เหล่านี้มีความสัมพันธ์ที่ดีและใกล้ชิดกับชุมชนในท้องถิ่น เป็นต้น

(Border Management Central Asia Programme.)

<http://www.gateway.org/download/BOMCA%20DESCRIPTION.pdf>

ในกรณีของทวีปแอฟริกา ประวัติศาสตร์ชายแดนของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ มีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับประเทศเจ้าอาณานิคมทั้งหลายในศตวรรษที่ 19 กล่าวคือ บรรดาเจ้าอาณานิคมตะวันตกได้นำระบบการจัดการระหว่างประเทศที่เรียกว่ารัฐ-ชาติสมัยใหม่เข้าไปในพื้นที่ของทวีปนี้ จากนั้นประเทศเจ้าอาณานิคมได้ดำเนินการทั้งการทูตและในบางกรณีด้วยการสู้รบเพื่อขีดเส้นแบ่งเขตแดนในปกครองของตนเอง โดยที่ชนพื้นเมืองทั้งที่เป็นผู้นำและเป็นพลเมืองทั่วไปไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการทั้งหลายนี้ ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ในทวีปนี้ยังมีการสู้รบ มีสงครามกลางเมืองระหว่างชนเผ่าแตกต่างกันที่ต้องมาอยู่ในอาณาเขตการปกครองเดียวกันอยู่ในหลายจุด ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สภาพความเป็นอยู่ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศต่างๆ ในทวีปนี้ยังอยู่ในสภาพที่เรียกได้ว่าต่ำกว่าเกณฑ์ของโลกตะวันตกอยู่มาก ในปัจจุบัน มี

องค์การระหว่างประเทศหลายแห่งที่พยายามหยิบยื่นความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทวีปนี้ อาทิเช่น ปัญหาความขัดแย้งและสงครามกลางเมือง ปัญหาความล้าหลังในด้านชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน เป็นต้น โดยมีการนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหการสู้รบและภาวะด้อยพัฒนาหลายแนวทาง ที่น่าสนใจประการหนึ่ง ได้แก่ การบูรณาการพื้นที่บางส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่ต่อเนื่องกันของประเทศต่างๆ เข้าด้วยกัน ให้เกิดเป็น "ภูมิภาคข้ามแดนระหว่างประเทศ" (cross-border regions) ขึ้น อาทิเช่น โครงการบูรณะ (reconstruction) และบูรณาการ (integration) แอฟริกากลาง หรือที่เรียกว่า "ความริเริ่มสำหรับทวีปแอฟริกาตอนกลาง" (Initiative for Central Africa) ซึ่งดำเนินการโดยองค์การเพื่อความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-Operation and Development [OECD] เป็นต้น (Pourtier, 2003).

สำหรับกรณีของทวีปยุโรปและทวีปสหรัฐอเมริกา จะได้นำเสนอโดยละเอียดในรายงานต่อไป

การบริหารจัดการชายแดน การร่วมมือกันระหว่างประเทศเพื่อการบริหารจัดการชายแดนและความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านอื่นๆ ในอาณาบริเวณชายแดน

ช่วงก่อนทศวรรษที่ 1990 ความสัมพันธ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นข้ามเส้นเขตแดนระหว่างประเทศ (international boundaries) ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการพึ่งพาอาศัยกันและกันในประเด็นที่เป็นปัญหาร่วมกัน (problematic interdependencies) อาทิ มลพิษในแหล่งน้ำ มลพิษทางอากาศและความเสี่ยงที่อาจเกิดจากโรงงานผลิตไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ เป็นต้น ความร่วมมือระหว่างกันจึงเป็นผลของกระบวนทัศน์เชิงนโยบาย (policy-paradigm) ที่นานาประเทศมากำหนดประเด็นปัญหาสาธารณะและการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ โดยอาศัยการวางแผนเชิงพื้นที่ร่วมกัน (co-ordinated spatial planning) เป็นเครื่องมือในการทำงาน (Blatter and Clement, 2000 : 30-31) ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ากิจกรรมข้ามแดนมีหลายอย่าง ไม่เพียงแต่เป็นการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาเท่านั้น อาทิเช่น การทำงานขององค์กรเหนือชาติ ความร่วมมือระหว่างรัฐทั้งที่เป็นการและไม่เป็นทางการ ความสัมพันธ์ด้านธุรกิจการค้า การทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนไม่แสวงหาผลกำไร ความสัมพันธ์ในด้านการศึกษาและวัฒนธรรม ตลอดจนสัมพันธ์ภาพในลักษณะที่เป็นเครือข่ายทางสังคมและหรือเครือข่าย เป็นต้น (Gerber, 2002 : 103-104) อย่างไรก็ตาม ยังมีอุปสรรคอีกมากที่ขัดขวางการดำเนินความสัมพันธ์ข้ามแดนเหล่านี้ อาทิ ปัญหาเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหากฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าออกของผู้คน สินค้า บริการและทุนและปัญหาเรื่องความไม่ปลอดภัย เป็นต้น

ข้อที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่ง จะเห็นได้ว่ามีอาณาบริเวณชายแดนหลายจุดที่สองฝั่งของแนวเขตแดนระหว่างประเทศที่มีความแตกต่างและไม่สมมาตรกันในระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเศรษฐกิจ การดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในอาณาบริเวณชายแดนที่มีลักษณะเช่นนี้มักจะอยู่บนฐานของสภาพความเป็นจริงที่ว่ามีความแตกต่างและความไม่สมมาตรระหว่างกัน ตัวอย่างเช่น เรื่องแรงงาน เรื่องทรัพยากร เรื่องราคาสินค้า เป็นต้น (Gerber, 2002 : 105) ในขณะเดียวกัน ลักษณะเช่นนี้ ทำให้การดำเนินความสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือข้ามแดนในอีกหลายๆ ด้านต้องอาศัยเวลามากเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ใกล้เคียงกันมากขึ้น

ทั้งนี้ ขั้นตอนแรกในการสร้างความสัมพันธ์ข้ามแดนและการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดนไม่ว่าจะจุดใดในโลก หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องเริ่มจากการเพิ่มความเข้าใจและการยอมรับประเทศและผู้คนที่อาศัยอยู่ใน "อีกฝั่งหนึ่ง" (the other side) ของแนวแบ่งเขตแดน (Blatter and Clement, 2000 : 35-36) นอกจากนั้นแล้ว การศึกษาและวิจัยก็มีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการชายแดนของแต่ละประเทศและต่อการบริหารจัดการชายแดนร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีพรมแดนร่วมกัน

ในอดีตที่ผ่านมา การศึกษาเรื่องเกี่ยวกับชายแดนหรือแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องชายแดนมีจุดเน้นอยู่ที่เส้นเขตแดน อาทิ การปักปันเขตแดน การพิพาทเรื่องเขตแดนระหว่างประเทศ ทั้งยังมีความเชื่อที่ว่าชายแดนและอาณาบริเวณชายแดนแต่ละแห่งมีลักษณะเฉพาะตัว (unique) และยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาเรื่องดังกล่าวนี้ ยังทำได้ยากด้วยเนื่องจากเกี่ยวข้องกับศาสตร์หลากหลายสาขา ปัจจัยเหล่านี้ทำให้การพัฒนาความรู้ในเชิงทฤษฎีและกรอบการวิเคราะห์ด้วยอาณาบริเวณชายแดนถูกละเลยเป็นเวลานาน (Van Houtum, 2000 : 57)

ปัจจุบัน มีนักวิชาการสาขาต่างๆ ให้ความสนใจศึกษาเรื่องเกี่ยวกับอาณาบริเวณชายแดนจำนวนมากและส่วนมากก็เห็นความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเรื่องนี้ตามแบบ "ข้าม ครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับหลากหลายสาขาวิชา" (trans-disciplinary approach) (Van Houtum, 2000 : 57-58) ทั้งนี้ นอกจากสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและรัฐศาสตร์ที่ให้นักวิชาการให้ความสนใจ ทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ค่อนข้างมากแล้ว สาขาภูมิศาสตร์ก็เป็นอีกสาขาวิชาหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาเรื่องนี้ ไม่ว่าจะเป็นสาขาย่อยที่ว่าด้วยภูมิศาสตร์มนุษย์ (human geography) ภูมิศาสตร์การเมือง (political geography) และภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ (economic geography)

จากผลงานชิ้นหนึ่งของนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญเรื่องอาณาบริเวณชายแดนชาวเนเธอร์แลนด์ ชื่อ Henk Van Houtum (2000) ซึ่งเป็นงานเขียนในเชิงการพัฒนากรอบการวิเคราะห์และทฤษฎี ช่วยให้เห็นว่า จากการสำรวจผลงานการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับอาณาบริเวณชายแดนโดยทั่วไปในปัจจุบัน สามารถจำแนกแนวทางการศึกษาออกได้เป็น 3 แนวทาง

ใหญ่ ประกอบด้วย 1) แนวการศึกษาที่เน้นเรื่องการผ่านเข้าออกของผู้คนและสิ่งของบริเวณชายแดน (Flow Approach) 2) แนวการศึกษาที่มีจุดเน้นอยู่ที่ความร่วมมือข้ามแดน (Cross-Border Cooperation Approach) และ 3) แนวการศึกษาที่ให้ความสนใจอยู่ที่เรื่องของคน (People Approach)

แนวการศึกษาที่เน้นเรื่องการผ่านเข้าออกของผู้คนและสิ่งของบริเวณชายแดน หรือที่เรียกว่า Flow Approach กำหนดให้ประเด็นคำถามของการศึกษาอยู่ที่การวิเคราะห์ถึงความไม่ต่อเนื่องหรือติดขัดในการผ่านเข้าออกของผู้คนและสิ่งของข้ามชายแดน คำถามสำคัญของการศึกษาแนวนี้ ได้แก่ คำถามที่ว่า ชายแดนทั้งหลายมีความเกี่ยวข้องอย่างสำคัญต่อการผ่านเข้าออกของผู้คนและสิ่งของต่างๆ หรือไม่ และหากมี มีมากน้อยเพียงใด หรืออาจถามอีกนัยหนึ่งได้ว่า ชายแดนขัดขวางหรือเอื้อต่อการข้ามแดนไปมาของผู้คนและสิ่งของหรือไม่ เพียงใด การศึกษาตามแนวนี้ ใช้กรอบการวิเคราะห์หลายอย่าง อาทิเช่น ตัวแบบเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กลางกับชายขอบ (core-periphery models) ทฤษฎีว่าด้วยเรื่องสถานที่ (location theories) เป็นต้น แนวการศึกษา Flow Approach นี้มีสมมติฐานว่าด้วยเรื่องพฤติกรรมของคนเราว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจ (*Homo economicus*) ดังนั้น จึงมีความต้องการที่จะทำให้ราคาที่ต้องจ่ายในเรื่องระยะทางต่างุ้น้อยลง คำศัพท์ที่พบในงานที่ศึกษาด้วยแนวนี้ เช่น ความห่างไกลทางด้านกายภาพ ความไม่ต่อเนื่องกันของพื้นที่ ราคาค่าขนส่ง ศักยภาพทางเศรษฐกิจ และความสามารถที่จะเข้าถึงกันได้ วิธีการที่แนวการศึกษานี้ใช้โดยมาก คือ การวิเคราะห์ด้วยการคำนวณ (computational analysis) และลักษณะของวิธีวิทยาที่ใช้ศึกษามีลักษณะเน้นเรื่องวัตถุ เน้นการศึกษาแบบภาวะวิสัย ชัดเจน และเมื่อพูดถึงแนวเขตแดน งานประเภทนี้จะพูดในทำนองที่ว่าเขตแดนเป็นเครื่องกีดขวางในทางกายภาพ (physical barriers) และพูดถึงอาณาบริเวณชายแดนว่าเป็นพื้นที่ “ชายขอบ” (Peripheral) ทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ

ส่วนแนวการศึกษาที่มีจุดเน้นอยู่ที่ความร่วมมือข้ามแดน หรือ Cross-Border Cooperation Approach นั้น มีประเด็นการศึกษาอยู่ที่การวิเคราะห์เพื่อหายุทธศาสตร์ต่างๆ มาใช้ในการทำลายแนวเขตแดนซึ่งเป็นเครื่องกีดขวาง ตลอดจนยุทธศาสตร์ต่างๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาความร่วมมือข้ามแดน แนวนี้เชื่อว่าแนวเขตแดนเป็นอุปสรรคกีดขวางความร่วมมือข้ามแดน คำถามหลักของการศึกษาแนวนี้อยู่ที่ว่า จะทำลายกำแพงหรือเครื่องกีดขวางเหล่านี้ได้อย่างไร

สำหรับแนวการศึกษาสุดท้าย ซึ่งเป็นแนวที่ให้ความสนใจเรื่องของคน (People Approach) คำถามสำคัญที่แนวทางนี้ต้องการหาคำตอบ ได้แก่ คำถามที่ว่าชายแดนเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นมาได้อย่างไร และเมื่อก้าวถึงชายแดนหรืออาณาบริเวณชายแดน งานประเภทนี้จะกล่าวว่าเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคมและการเมือง (politically and socially constructed) ส่วนในเรื่องระยะความห่างไกลที่เกิดขึ้นระหว่างสองฝั่งนั้น แนวทางนี้ ไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องความ

ห่างไกลในทางกายภาพ แต่ให้ความสนใจในเรื่องความห่างไกลที่เกิดในจิตใจของผู้คน (Van Houtum, 2000 : 73)

นอกจากในการศึกษาและวิจัยในเชิงการพัฒนาแนวความคิดและกรอบการวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวการศึกษาเรื่องชายแดนแล้ว ในการศึกษาที่มีลักษณะเพื่อใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติมากกว่านั้น ก็มีนักวิชาการสาขาต่างๆ ทั่วโลกให้ความสนใจและผลิตผลงานออกมาเผยแพร่มากมาย อาทิเช่น เรื่องการจัดการและการบริหารงานชายแดน เช่น การศึกษาเรื่องเรื่องการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีด้านข้อมูลข่าวสาร (information technology) ในการบริหารจัดการชายแดน อาทิ งานของ Koslowski (2003) เป็นต้น ซึ่งเขาตั้งคำถามเพื่อการวิจัยไว้ว่า หากความคิดที่ว่าการศึกษาทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร หรือไอทีมีผลให้กำลังอำนาจของรัฐอ่อนลงเป็นความจริงแล้ว จะเป็นไปได้หรือไม่ที่รัฐเองนั้นจะใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าด้านไอทีในการทำให้ประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการของตนเองเพิ่มขึ้น หรืออาจถามให้แคบลงไปกว่านั้นได้ว่า รัฐจะสามารถใช้เทคโนโลยีด้านข้อมูลข่าวสารเพื่อควบคุมชายแดนและในขณะเดียวกันก็รักษาระดับการค้าระหว่างประเทศ การผลิตอุตสาหกรรมข้ามแดน การอพยพเข้าเมืองของแรงงานมีฝีมือ (โดยเฉพาะอย่างด้านไอที) การเดินทางเพื่อธุรกิจและการท่องเที่ยวได้หรือไม่ โดยยกตัวอย่างความพยายามของสหภาพยุโรปที่พยายามสร้างพรมแดนรอบนอกร่วมกันในหมู่ประเทศมาชิก (a common external border) (Koslowski, 2003 : 1)

ชายแดนและอาณาบริเวณชายแดนในทวีปยุโรป

ภายหลังการประชุมสันติภาพระหว่างเจ้าผู้ครองนครในยุโรปที่เวสต์ฟาเลีย (Westphalia) ในปี พ.ศ. 2191 (ค.ศ. 1648) ผลที่สำคัญประการหนึ่งจากการประชุม ได้แก่ กรอบการบริหารจัดการสังคมระหว่างประเทศที่เรียกว่าระบบรัฐ-ชาติสมัยใหม่ (modern nation-state) ซึ่งเริ่มใช้ในยุโรปก่อนจะแพร่หลายไปทั่วโลกในเวลาต่อมาและอาจกล่าวได้ว่านับจนถึงปัจจุบัน แม้จะมีข้อวิพากษ์วิจารณ์กันโดยทั่วไปในขณะนี้ ว่าระบบเป็นรัฐ-ชาติสมัยใหม่มีความแข็งแกร่งและความสำคัญลดน้อยลง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากสภาพการณ์ที่เรียกกันว่าโลกาภิวัตน์ (globalization) ของโลก เนื่องจากการติดต่อสัมพันธ์มีความเป็นไปได้มากขึ้นและทำให้ความสำนึกในเชิงพื้นที่ของคนเราเพิ่มขึ้น (Scholte, 1997 : 19-21 และ Van Houtum, 2000 : 57)

อาณาเขตอำนาจอธิปไตยของประเทศที่ถูกกำหนดร่วมกันระหว่างประเทศต่างๆ ถือเป็นลักษณะประการหนึ่งของระบบรัฐ-ชาติสมัยใหม่ ซึ่งสามารถสรุปอย่างย่อได้ว่า ชายแดนของแต่ละประเทศนั้นถูกสร้างขึ้นมาเป็นแนวปักปันเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของประเทศและอำนาจอธิปไตยเหนืออาณาเขตเหล่านี้ไว้ (Blatter and Clement, 2000 : 22) สภาพของชายแดนและอาณาบริเวณชายแดนโดยทั่วไปในยุครัฐ-ชาติสมัยใหม่ มีลักษณะเป็นพื้นที่ที่มีอันตรายและความไม่

มั่นคงสูง ถูกใช้ทำหน้าที่เป็นแนวแบ่งเขตการปกป้องตนเอง (lines of defense) ของแต่ละรัฐ ในบางแห่งมีการสู้รบเพื่อช่วงชิงกันอย่างหนักและยืดเยื้อ เช่น ในแถบแคว้นอัลซาส (Alsace Region)

ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญครั้งหนึ่งที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของยุโรปตะวันตก ได้แก่ ความคิดเรื่องการบูรณาการเหนือชาติ (supranational integration) ที่เกิดขึ้นหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2493 (ค.ศ. 1950) รัฐมนตรีต่างประเทศของฝรั่งเศส นายโรเบิร์ต ชูมานน์ (Robert Schuman) ได้เสนอแผนการรวมตัวของอุตสาหกรรมถ่านหินและเหล็กกล้าในหมู่ประเทศยุโรปขึ้น โดยแผนการดังกล่าวนี้ นับเป็นจุดเริ่มต้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของการบูรณาการยุโรป หรือที่รู้จักกันอย่างเป็นทางการในปัจจุบันว่าสหภาพยุโรป (European Union) นั้นเอง (Europa, 2005)

เพื่อให้การบูรณาการเกิดขึ้นเป็นความจริง นับจาก พ.ศ. 2493 เป็นต้นมา หลายฝ่ายได้ร่วมกันพัฒนาแนวความคิดและดำเนินการต่างๆอย่างต่อเนื่องมาตลอดจนกระทั่งปัจจุบัน อาทิ การดำเนินการบูรณาการระดับย่อยของประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community) เช่น Euregio ในพื้นที่ชายแดนต่างๆ อาทิ บริเวณชายแดนระหว่างประเทศเยอรมนีกับเนเธอร์แลนด์ นอกจากนั้น ยังมีความริเริ่มเพื่อร่วมมือข้ามพรมแดนอื่นๆ นอกกรอบของประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (สหภาพยุโรป ในขณะนั้น) เช่น Regio Basiliensis ในปี พ.ศ. 2508 (ค.ศ. 1965) ตรงชายแดนระหว่างประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เยอรมนีกับฝรั่งเศส ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความร่วมมือพัฒนาพื้นที่บริเวณหุบเขาเหนือแม่น้ำไรน์ (Upper Rhine Valley)

นอกจากนั้น สภายุโรป (Council of Europe) ก็มีบทบาทในเรื่องการสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ข้ามพรมแดนบริเวณชายแดนต่อเนื่องกันของประเทศสมาชิก อาทิ ในปี พ.ศ. 2513 (ค.ศ. 1970) สภายุโรปได้ก่อตั้งสมาคมภูมิภาคพื้นที่ชายแดนแห่งยุโรป (Association of European Border Regions) ขึ้น มีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือข้ามพรมแดนระหว่างหน่วยการปกครองย่อยๆ บริเวณชายแดนที่เป็นส่วนหนึ่งของประเทศต่างๆ ที่มีพรมแดนติดกัน (subnational political entities) และจัดให้มีการประชุมระดับรัฐมนตรีที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ (spatial development) ในปีเดียวกันนั้นเอง โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ตั้งคณะกรรมการมาธิการร่วมเพื่อทำงานวางแผนในด้านต่างๆ สำหรับเขตพื้นที่ชายแดนต่อเนื่องกัน เพื่อให้ทุกประเทศสามารถร่วมกันจัดการกับแผนการพัฒนาภูมิภาค เรื่องสิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานได้อย่างเป็นระบบ ผลงานสำคัญอีกประการหนึ่งของสภายุโรปในเรื่องนี้ได้แก่ ร่างอนุสัญญาว่าด้วยความร่วมมือข้ามพรมแดนระหว่างเขตปกครองต่างๆ ที่อยู่บริเวณชายแดนแห่งยุโรป European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities) ซึ่งมีการลงนามร่วมกันเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2523 (ค.ศ. 1980)

ทั้งนี้ทั้งนั้น ความพยายามเกี่ยวกับการแสวงหาและพัฒนาความร่วมมือข้ามพรมแดนในด้านต่างๆ โดยสถาบันและกลุ่มองค์กรต่างๆ มิได้ประสบผลโดยง่ายและปราศจากอุปสรรค มีปัญหาหลายอย่างเกิดขึ้น ที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาความไม่เห็นด้วยจากฝ่ายที่ไม่ต้องการสละอำนาจอของรัฐตนบางส่วนไปเพื่อให้ความร่วมมือดังกล่าวประสบผล ดังจะเห็นได้ว่ามีหลายกรณีที่รัฐชาติไม่อนุญาตให้เขตปกครองของตนที่อยู่บริเวณชายแดนไปดำเนินการใดๆ ที่เป็นการผูกพันตามกฎหมายอย่างเป็นทางการกับประเทศเพื่อนบ้าน

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นพัฒนาการที่สำคัญของการดำเนินความสัมพันธ์ข้ามพรมแดนระหว่างชุมชนชายแดนของประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป ก่อนทศวรรษที่ 1980 ในเวลาต่อมา คือ ในปี พ.ศ. 2530 (ค.ศ. 1987) ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปในขณะนั้น ได้บรรลุข้อตกลงร่วมกันที่จะสร้างยุโรปตลาดเดียว (European Single Market) ขึ้น โดยกำหนดให้ข้อตกลงนี้ประสบผลตามเป้าหมายในปี พ.ศ. 2535/2536 (ค.ศ. 1992/1993) เพื่อให้ข้อตกลงเรื่องการสร้างยุโรปตลาดเดี่ยวนี้นี้ประสบความสำเร็จ คณะกรรมาธิการของสหภาพยุโรปในขณะนั้นได้ริเริ่มและดำเนินโครงการต่างๆ จำนวนมาก ในจำนวนนี้มีโครงการหนึ่งที่สำคัญต่อการแสวงหาและพัฒนาความร่วมมือข้ามพรมแดนระหว่างประเทศสมาชิก (EU internal borders) รวมทั้งกับประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของสหภาพฯ แต่มีพรมแดนติดกับพรมแดนของสหภาพยุโรป (EU external borders) ได้แก่ โครงการ INTERREG ซึ่งเริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) และมีการดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนั้น ในเวลาใกล้เคียงกันกับการสร้างยุโรปตลาดเดียว ลัทธิคอมมิวนิสต์ล่มสลายลง ทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างประเทศต่างๆ ในยุโรปเกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในอีกครั้งหนึ่ง พรมแดนระหว่างยุโรปสองฝั่งทำหน้าที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ ในยุคสงครามเย็น พรมแดนเหล่านี้ ทำหน้าที่เป็นเครื่องขวางกั้น (barriers) กันและกัน ปัจจุบันพรมแดนเหล่านี้ไม่ได้ทำหน้าที่ขวางกั้นความสัมพันธ์ระหว่างยุโรปทั้งสองด้านอย่างแข็งแกร่งเหมือนในอดีต หากทำหน้าที่เสมือนเนื้อเยื่อบางๆ ที่ทำหน้าที่คัดกรองให้สิ่งต่างๆ บางสิ่งข้ามผ่านไปได้ (permeable membranes) อย่างไรก็ดี ความแข็งแกร่งของพรมแดนระหว่างยุโรปตะวันออกกับตะวันตกที่เปลี่ยนไปนี้ ไม่เพียงทำให้เกิดโอกาสใหม่ สิ่งท้าทายใหม่ๆ ยังรวมถึงความไม่แน่นอนอีกด้วย ที่สำคัญนอกเหนือไปจากนั้น มีประเทศต่างๆ ในยุโรปกลางและตะวันออกหลายประเทศซึ่งในอดีตเคยเป็นประเทศคอมมิวนิสต์สมัครเข้าร่วมเป็นประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปด้วย โดยประเทศเหล่านี้จะต้องปรับตัวกันขนานใหญ่ เนื่องจากมีความแตกต่างจากประเทศในฟากฝั่งตะวันตกมากมายหลายด้าน ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้เองที่ทำให้เกิดความล่าช้าในการพัฒนาความสัมพันธ์ข้ามพรมแดนตรงพื้นที่แนวชายแดน

ในปัจจุบัน สหภาพยุโรปมีประเทศสมาชิกทั้งหมดจำนวน 25 ประเทศ ประกอบด้วย
ออสเตรีย เบลเยียม ไชปรัส สาธารณรัฐเช็ก เดนมาร์ก เอสโตเนีย ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี กรีซ
ฮังการี ไอร์แลนด์ อิตาลี ลักเซมเบิร์ก ลิทัวเนีย ลักเซมเบิร์ก มอลตา โปแลนด์ โปรตุเกส สโลวาเกีย
สโลวีเนีย สเปน สวีเดน เนเธอร์แลนด์และสหราชอาณาจักร และมีอีก 4 ประเทศที่บรรลุข้อตกลง
เข้าเป็นประเทศสมาชิกแล้วและอยู่ระหว่างการดำเนินการ ได้แก่ บัลแกเรีย โครเอเชีย โรมาเนีย
ตุรกี ส่วนประเทศยุโรปที่ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปมีจำนวน 16 ประเทศ ได้แก่ อัลบาเนีย
อันโดรา เบลารุส บอสเนียเฮอร์เซโกวีนา มาซิโดเนีย ไชล์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ มอลโดวา โมนาโก
นอร์เวย์ รัสเซีย ซานมาริโน เซอร์เบียและมอนเตเนโกร สวิตเซอร์แลนด์ ยูเครนและนครรัฐวาติกัน
(Europa, 2005)

กรรมวิธีการของสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นองค์การเหนือชาติได้ให้การดูแลภูมิภาคชายแดน
ของสหภาพฯ เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การคำนึงถึงและเตรียมรับมือกับผลกระทบที่จะ
เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ชายแดนด้านนอกของสหภาพที่ติดกับประเทศที่กำลังจะเข้าเป็นสมาชิก ดังเช่น
ที่ปรากฏในเอกสารทางการของสหภาพฯ "The Communication on the Impact of Enlargement
in Border Regions (Europa, ...<<http://europa.eu.int/comm/enlargement/borderregions/>>)
ในขณะเดียวกันสหภาพฯ ก็ให้การดูแลประเทศที่จะเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกด้วย เพื่อให้กระบวนการ
การบูรณาการเป็นไปได้อย่างราบรื่นเพื่อผลประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับเมื่อการบูรณาการประสบ
ผลสำเร็จ (Europa, <http://europa.eu.int/pol/reg/index_en.htm>)

การทำงานพัฒนาอาณาบริเวณชายแดนและความร่วมมือข้ามชายแดนในปัจจุบันโดย
สหภาพยุโรปนั้น คณะกรรมการสหภาพยุโรปบริหารโครงการต่างๆ ในรูปของคณะกรรมการ
กำกับโครงการ (steering committee) คณะกรรมการเหล่านี้ จะประกอบด้วยสมาชิกของ
กรรมวิธีการของสหภาพฯ เจ้าหน้าที่ระดับรัฐ ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น ตลอดจนภาคเอกชน
และประชาสังคมด้วย ซึ่งมีลักษณะกระจายอำนาจมากขึ้นกว่าการทำงานเพื่อจัดการความร่วมมือ
ข้ามพรมแดนบริเวณพื้นที่ชายแดนในอดีตซึ่งรัฐบาลประเทศสมาชิกมีอำนาจค่อนข้างมาก (Blatter
and Clement, 2000 : 27)

ทั้งนี้ สถาบันและกลไกต่างๆ ที่ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อแสวงหาและจัดการความร่วมมือข้ามแดน
ซึ่งมีจำนวนมากและหลากหลายนั้น สาเหตุประการหนึ่งเกิดจากความซับซ้อนและความ
หลากหลายของระบบการเมืองและสังคมในแต่ละประเทศ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันและ
กลไกต่างๆ นั้น นอกเหนือจากการทำงานร่วมกันบ้างบางส่วนแล้ว ยังมีลักษณะแข่งขันกัน ปัญหา
การทำงานซ้ำซ้อนกัน และปัญหาความโปร่งใสรวมอยู่ด้วย

โดยสรุป ความร่วมมือข้ามชายแดนในยุโรปมีหลายมิติ มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างกระบวนการบูรณาการการเมืองและเศรษฐกิจในระดับเหนือชาติกับความร่วมมือข้ามชายแดน ในหลายพื้นที่ องค์การเหนือชาติมีบทบาทนำ ในขณะที่ก็มีอีกหลายพื้นที่ อาทิเช่น พื้นที่แถบเทือกเขาแอลป์ (Alps) ที่ระดับท้องถิ่นและชุมชนเป็นตัวแสดงหลักในกระบวนการสร้างองค์การร่วมมือข้ามชายแดน การเสริมสร้างความสัมพันธ์ข้ามพรมแดนประเทศบริเวณพื้นที่ชายแดนของสหภาพยุโรปนี้มีแรงผลักดันที่สำคัญ ได้แก่ การบูรณาการระดับเหนือชาติทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง ทำให้ความร่วมมือตรงพื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศเหล่านี้เป็นกระบวนการบูรณาการในระดับจุลภาค (micro integration) ที่เป็นส่วนประกอบของการบูรณาการที่เหนือไปกว่านั้น หรืออีกนัยหนึ่ง เมื่อมองจากมุมมองของนักทฤษฎีในกลุ่ม Functionalist แล้ว จะพบว่าการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศตรงพื้นที่ชายแดนนั้นถือว่าเป็นความจำเป็น / สิ่งจำเป็นต่อการบูรณาการยุโรป (Blatter and Clement, 2000 : 37) แตกต่างจากการร่วมมือตรงชายแดนที่เกิดขึ้นในทวีปอเมริกาเหนือ ซึ่งมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเท่านั้นที่เป็นแรงผลักดันสำคัญ (Blatter and Clement, 2000 : 31-32) และเมื่อพิจารณาสภาพบรรยากาศโดยทั่วไปของชายแดนในยุโรปเทียบกับชายแดนระหว่างสหรัฐอเมริกากับเม็กซิโกและแคนาดาแล้ว ถือว่ามีลักษณะเอื้ออำนวยให้เกิดความร่วมมือกันมากกว่าในชายแดนทั้งสองด้านของสหรัฐอเมริกา ซึ่งในกรณีของชายแดนติดกับเม็กซิโกนั้น สองฝั่งของเขตแดนมีระดับความไม่สมมาตรในด้านต่างๆ (asymmetries) กันและความแตกต่างกันอยู่ในระดับสูง ส่วนในกรณีชายแดนติดกับแคนาดานั้น โดยทั่วไปแล้วอาจกล่าวได้ว่ามีคุณค่าน้อย (insignificance) เนื่องจากพรมแดนร่วมกันของสองประเทศนี้กินระยะทางยาวและพื้นที่อาณาบริเวณชายแดนส่วนใหญ่ของสองประเทศนี้ มีประชากรอาศัยอยู่อย่างไม่หนาแน่น (Blatter and Clement, 2000 : 38)

นอกจากความร่วมมือข้ามแดน ซึ่งมีลักษณะที่เรียกว่าเป็นการ “เชื่อมดินแดน” ในสหภาพยุโรปดังที่กล่าวมาแล้ว ในเรื่องการบริหารจัดการชายแดนและด่านชายแดน ทั้งที่เป็นพรมแดนระหว่างประเทศในเขตสหภาพฯ และพรมแดนรอบนอกติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ในปัจจุบัน สหภาพยุโรปและประเทศสมาชิกก็ให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ที่สำคัญในกรณีแนวชายแดนรอบขอบเขตของสหภาพฯ (external border) ประเทศสมาชิกทั้งหมด (ยกเว้นสหราชอาณาจักร) และนอร์เวย์และไอซ์แลนด์ ได้ร่วมลงนามในอนุสัญญาเชงเก้น (Schengen Convention) ซึ่ง ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อขีดเส้นชายแดนรอบนอกของเขตสหภาพยุโรปให้ชัดเจนและทำให้ประเทศสมาชิกของสหภาพฯ เกิดความมั่นใจในชายแดนร่วมกันนี้ เพราะเมื่อเกิดความมั่นใจแล้ว จะทำให้ประเทศสมาชิกค่อยๆ ลดการควบคุมชายแดนของประเทศตนเองลง (Koslowski, 2003 : 10)

นอกจากนี้แล้ว ประเทศสมาชิกของสหภาพฯ ต่างก็นำเทคโนโลยีด้านไอทีขั้นสูง หลากหลายชนิดมาใช้ อาทิ เช่น การใช้ chipcard การใช้ infra-red night vision scopes and heart-beat sensors รวมทั้งฐานข้อมูลระบบข้อมูลเชิงเกิน (Schengen Information System [SIS] database เป็นต้น ทั้งนี้ ปัญหาการลักลอบเข้าเมืองเป็นปัญหาใหญ่ที่ประเทศอุตสาหกรรม ก้าวหน้าทั่วโลก ซึ่งรวมทั้งประเทศในทวีปยุโรปกำลังเผชิญ ทำให้เรื่องการบริหารจัดการ ณ ด่าน ชายแดนหรือจุดตรวจคนเข้าเมืองจุดต่างๆ จำเป็นต้องมีระบบ วิธีการ มาตรการที่เท่าทันการ กระทำผิดกฎหมายประเภทนี้ ประเทศสมาชิกสหภาพฯ ทั้งหลายจึงนำเทคโนโลยีด้านไอทีมาใช้ในการ ทำงาน ตัวอย่างเช่น ประเทศเยอรมนี ตำรวจชายแดนได้นำเครื่องมือด้านไอที อาทิ คอมพิวเตอร์ เครื่องอ่านเอกสารแสดงตนของบุคคลเคลื่อนที่ เครื่องมือเฝ้าระวังยามค้ำคั้น เป็นต้น มาใช้ตามด่านชายแดนต่างๆ ตั้งแต่ราวปี พ.ศ. 2538 (กลางทศวรรษที่ 1990) และในปี พ.ศ. 2541 ให้นหน่วยงานด้านความมั่นคงปลอดภัยทุกหน่วยเข้าร่วมเป็นเครือข่ายร่วมดิจิทัลของยุโรป (an integrated European digital network) และเช่นเดียวกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก ไม่เฉพาะ สหรัฐอเมริกาที่เพิ่มความใส่ใจเรื่องการควบคุมป้องกันแนวชายแดนและจุดเข้าออกระหว่าง ประเทศภายหลังเกิดเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมในสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 ประเทศเยอรมนีก็ให้ความสนใจและเข้มงวดเรื่องนี้มากขึ้น มีการควบคุมด่านชายแดนเข้มงวดขึ้น ทั้งยังกำกับให้หน่วยงานด้านความมั่นคงของประเทศแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันและแสวงหา ความร่วมมือในด้านนี้กับประเทศอื่นๆ ด้วย (Kosłowski, 2003 : 7-8)

ทั้งนี้ สำหรับประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำทั้งหลายแล้ว ปัญหาที่กำลังเผชิญส่วนหนึ่งมิใช่ ปัญหาที่เกิดจากการลักลอบเข้าเมืองของชาวต่างชาติผ่านผู้ค้ำมนุษย์เท่านั้น ปัจจุบัน ประเทศ เหล่านี้ ซึ่งรวมทั้งประเทศในยุโรปกำลังเผชิญปัญหาซับซ้อนกว่านั้น ได้แก่ ความเกี่ยวเนื่องกัน ระหว่างการเปิดโอกาสให้แรงงานมีฝีมือดีจากต่างชาติ โดยเฉพาะผู้ชำนาญด้านไอที อพยพเข้า ประเทศถูกกฎหมายกับการลักลอบเข้าเมือง เพราะแท้จริงแล้วแรงงานเหล่านี้มิได้มีความรู้และ ฝีมือตามที่แจ้งและตามที่ประเทศเหล่านี้ต้องการ (Kosłowski, 2003 : 17)

สำหรับประเทศสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นประเทศที่เป็นเกาะ ไม่ได้อยู่ในภาคพื้นทวีป และ ไม่ได้เป็นประเทศที่เข้าร่วมเป็นประเทศภาคสมาชิกของสนธิสัญญาเชงเกนกับประเทศสมาชิกสห- ภาพยุโรปอื่นๆ พร้อมทั้งนอร์เวย์และไอซ์แลนด์ ก็มีการนำเครื่องมือไอทีนานาชนิดเข้ามาใช้ในการ ทำงานเพื่อควบคุมการผ่านเข้าออกผ่านแดนของบุคคลและสินค้า เครื่องมือเหล่านั้น มี อาทิเช่น เทคโนโลยีสำหรับการตรวจจับ (sensor technologies) เครื่อง Gamma X-ray scanners เครื่อง carbon dioxide detectors เครื่อง heartbeat detectors เครื่อง passive millimetric wave imaging เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว ยังได้พัฒนาระบบ “บอร์เดอร์การ์ด” (Borderguard) ใหม่ขึ้น ด้วย โดยใช้เทคโนโลยีการอ่านและจดจำใบหน้าอิเล็กทรอนิกส์ในการตรวจจับเอกสารปลอม ทั้งยังมี

การนำระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลมาใช้ร่วมกับระบบ biometric identification ณ ด้านตรวจคนเข้าเมืองเพื่ออำนวยความสะดวกคนเข้าเมืองที่ไม่อยู่ในข่ายเป็นผู้กระทำผิดหรืออาจจะเป็นผู้ก่อการร้ายและในขณะเดียวกันก็ให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงานเพื่อตรวจสอบคนเดินทางที่อยู่ในข่ายบุคคลที่อาจก่อความเดือดร้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น (Kosłowski, 2003 : 8-9)

การศึกษาและวิจัยในทวีปยุโรป

เมื่อพิจารณาถึงการศึกษาและวิจัยว่าด้วยชายแดน (border) และอาณาบริเวณชายแดน (borderlands, border areas) ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 (ราว พ.ศ. 2530) นักวิชาการหลากหลายสาขาในทวีปยุโรป อาทิเช่น ด้านกฎหมาย การวางแผน ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ ให้ความสนใจทำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับชายแดนและอาณาบริเวณชายแดนมากขึ้น สาเหตุมีหลายประการ ได้แก่ การสลายตัวของจักรวรรดิโลกในช่วงสงครามเย็น การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารคมนาคมใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพสูงทำให้โอกาสในการติดต่อสื่อสารคมนาคมเพิ่มสูงขึ้นและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาสถาบันรูปแบบใหม่ๆ นอกจากนี้อยู่ในอำนาจของรัฐ-ชาติ เพื่อให้สามารถจัดการกับพลวัตด้านการเมือง เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนอกขอบเขตอำนาจของรัฐใดรัฐหนึ่งในยุคโลกาภิวัตน์นี้ได้ (Blatter and Clement, 2000 : 20 และ Kramsch, 2001 : 115)

จากผลการสำรวจ กระทำโดยการสืบค้นผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก พบว่ามีหน่วยงานของทางการ ทั้งในระดับเหนือชาติ ระดับรัฐ ระดับท้องถิ่น ตลอดจนสถาบันทางวิชาการและนักวิชาการจำนวนมากในทวีปยุโรปไม่อาจนับได้ที่ให้ความสนใจศึกษาเรื่องอาณาบริเวณชายแดนในแง่มุมต่างๆ

ในที่นี้ขอนำเสนอตัวอย่างจำนวนหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- Association of Borderlands Studies <<http://www.absborderlands.org>>
- Centre for International Borders Research <<http://www.qub.ac.uk/cibr>>
- Comparative Border Research Working Group
<<http://www.ut.ee/SOPL/english/border/focus.htm>>
- European Regional Science Association <<http://www.ersa.org>>
- European Union and Border Conflicts Research
<http://www.euborderconf.bham.ac.uk>
- International Boundaries Research Units <<http://www-ibru.dur.ac.uk>>
- Nijmegen Centre for Border Research <<http://www.kun.nl/ncbr>>

ชายแดนและอาณาบริเวณชายแดนในทวีปอเมริกาเหนือ

ความร่วมมือข้ามพรมแดนตรงบริเวณแนวเขตแดนระหว่างประเทศในกรณีของทวีปอเมริกาเหนือในช่วงทศวรรษที่ 1990 นั้น มีแรงผลักดันที่สำคัญ ได้แก่ ผลประโยชน์ในเรื่องเศรษฐกิจ กล่าวคือสหรัฐอเมริกา แคนาดาและเม็กซิโกสร้างเขตเศรษฐกิจเสรีในภูมิภาคอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area : NAFTA) ขึ้นในปี พ.ศ. 2537 (ค.ศ. 1994) หลังจากมีการสร้างตลาดเดียวขึ้นในทวีป สำหรับประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปแล้ว แรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ประเทศเหล่านี้สร้างความร่วมมือข้ามพรมแดนตรงเขตแดนระหว่างประเทศนั้น ได้แก่ ความคิดและนโยบายการบูรณาการในระดับเหนือชาติ ทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง แรงผลักดันที่แตกต่างในเรื่องระดับของการบูรณาการของทั้งสองทวีปนี้ ทำให้มีความแตกต่างกันในกระบวนการบูรณาการระดับย่อยๆ ตามแนวชายแดนด้วย

ตัวแสดงที่มีบทบาทสูงในการสร้างความร่วมมือตามแนวชายแดนในทวีปนี้ ได้แก่ ภาคเอกชน แตกต่างจากยุโรปที่เจ้าหน้าที่ของทางราชการและนักการเมืองทั้งในระดับองค์กรเหนือชาติ ระดับชาติ ระดับท้องถิ่นมีบทบาทสูงกว่าภาคเอกชน (Blatter and Clement, 2000 : 31-32) ขณะเดียวกัน ในฐานะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นดินแดนที่มีสิทธิและเสรีภาพ ประชาชนมีระดับความรู้ความสามารถและการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ทำให้มีกลุ่มองค์กรต่างๆ มากมายที่ทำงานเพื่อการ lobby ระดับประเทศและมลรัฐในการกำหนดนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับชายแดนและความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะเรื่องการเข้าเมืองเพื่อมาตั้งถิ่นฐานของคนต่างชาติ รายละเอียดเกี่ยวกับข้อตกลงเรื่องเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ อาทิ องค์กรที่มีชื่อว่า U.S. Border Control องค์กรนี้แสดงจุดยืนว่ารัฐบาลสหรัฐอเมริกาคงต้องมียุทธศาสตร์ด้านชายแดนและการเข้าเมืองของผู้คนจากต่างชาติที่เข้มงวด เนื่องจากคนต่างชาติที่หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายมีจำนวนมากและเชื่อว่าคนเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาร้ายแรงต่างๆ เข้าสู่ประเทศ ที่สำคัญ อาทิ การก่อการร้าย สุขภาพอนามัย อาชญากรรม การฉ้อฉลสวัสดิการของรัฐ เป็นต้น โดยเชื่อว่าการลดปัญหาการหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายสามารถกระทำได้นหากรัฐบาลดำเนินมาตรการจำเป็นต่างๆ ซึ่งรวมทั้งการกดดันให้ประเทศเพื่อนบ้านร่วมจัดการดูแลปัญหาเรื่องนี้ด้วย (Hold Our Neighbour Accountable) กล่าวคือ หากเพื่อนบ้านไม่ให้ความร่วมมือสหรัฐอเมริกาคงต้องยุติความร่วมมือทางเศรษฐกิจในทุกรูปแบบ เป็นต้น (U.S. Border Control, ... <http://www.usbc.org/organiz/bc-rpt.htm>)

เหตุการณ์การก่อวินาศกรรมที่เกิดขึ้นสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) ทำให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกามีความตื่นตัวครั้งใหญ่ในเรื่องนโยบายและการจัดการชายแดน ภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าว รัฐบาลสหรัฐอเมริกาดำเนินการหลายอย่างเพื่อแสวงหาความร่วมมือเรื่องนี้กับประเทศเพื่อนบ้าน

■ ชายแดนระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศแคนาดา

ชายแดนร่วมระหว่างสหรัฐอเมริกากับแคนาดามีความยาวรวม 5,525 ไมล์ ถูกสร้างขึ้นเมื่อราวสองร้อยปีก่อน มีลักษณะเป็นเส้นแบ่งทางภูมิศาสตร์ มีการปักปันค่อนข้างชัดเจนและเป็นที่กล่าวถึงกันโดยทั่วไป ว่าเป็นแนวแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศประเภทไม่มีการป้องกัน (undefended boundary; unmilitarised boundary) หรือไม่ได้มีลักษณะเป็นกำแพงเพื่อความมั่นคงปลอดภัย (security fence) ที่ยาวที่สุดในโลก สภาพโดยทั่วไปของชายแดนระหว่างสองประเทศนี้ ในปัจจุบัน ถือได้ว่ามีสันติสุขและมีการเคลื่อนไหว ข้ามไปมาของผู้คน สิ่งของและความคิดได้อย่างค่อนข้างเสรี อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ที่ระหว่างเมืองหลวงหรือความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตรงชายแดนและพื้นที่โดยรอบ จะต้องตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่ว่ามีความไม่สมมาตรที่ซ่อนอยู่ระหว่างสองประเทศนี้ ที่สำคัญ ได้แก่ ความไม่สมมาตรในเรื่องขนาดประชากรและเศรษฐกิจ ผลคือทำให้ชาวแคนาดาได้รับผลกระทบจากสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกามากกว่าที่ชาวอเมริกันจะได้รับผลกระทบจากสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในแคนาดา ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์โดยรวมของทั้งสองประเทศนี้ ถือได้ว่ามีความสัมพันธ์ราบรื่นต่อกันมาตลอด และความสัมพันธ์ในเชิงการเศรษฐกิจ การค้าขายระหว่างกันถือเป็นประเด็นความสัมพันธ์ที่สำคัญนับแต่ปี พ.ศ. 2532 (ค.ศ. 1989) ได้แก่ การลงนามระหว่างสองประเทศเพื่อทำการค้าเสรีระหว่างกัน (U.S.-Canada Free Trade Agreement) และตามมาด้วยการลงนามข้อตกลงเขตการค้าเสรีทวีปอเมริกาเหนือ (North America Free Trade Area) ในปี พ.ศ. 2537 (ค.ศ. 1994) ซึ่งกำหนดให้เป็นเขตการค้าเสรีเสรีสมบูรณ์ในปีนี้ (พ.ศ. 2548 / ค.ศ. 2005) และเป็นที่คาดการณ์กันโดยทั่วไปว่า การขนส่งสินค้าและการข้ามแดนของผู้คนระหว่างสองประเทศจะเพิ่มขึ้นอย่างมาก นอกจากเรื่องการค้าเสรีแล้ว การอำนวยความสะดวกให้ผู้คนและสินค้าข้ามแดนได้อย่างสะดวกแล้ว ปัญหาเรื่องอาชญากรข้ามชาติก็เป็นประเด็นสำคัญในเรื่องการบริหารจัดการชายแดน

ในฝั่งสหรัฐอเมริกา มีมลรัฐทั้งสิ้นจำนวน 17 มลรัฐที่มีพรมแดนติดกับกับแคนาดา (United States Department of the Interior, 2005a) อาณาบริเวณชายแดนส่วนมากมีผู้คนอาศัยอยู่จำนวนน้อยไม่หนาแน่น แต่ก็มีหลายจุดที่เป็นเมืองใหญ่ ซึ่งทำให้สองฝั่งมีความสัมพันธ์และดำเนินกิจกรรมข้ามแดนระหว่างกันหลายด้าน อาทิเช่น เมืองดีทรอยต์ (Detroit) ในฝั่ง

สหรัฐอเมริกาติดกับเมืองวินด์เซอร์ (Windsor) ในฝั่งแคนาดา เมืองซีแอตเทิล (Seattle) ในฝั่งสหรัฐอเมริกาติดกับเมืองแวนคูเวอร์ (Vancouver) ที่อยู่ฝั่งตรงข้ามและเมืองพอร์ท ฮูรอน (Port Huron) ในสหรัฐอเมริกาติดกับเมืองชาร์เลอแนของแคนาดา เป็นต้น ทั้งนี้ ด้านพรมแดนที่มีการจราจรคับคั่งที่ อยู่ที่สะพานแอมบาสซาเดอร์ (Ambassador Bridge) ข้ามระหว่างเมืองวินด์เซอร์กับเมืองดีทรอยต์ฝั่งสหรัฐอเมริกา ส่วนจุดที่มีการจราจรคับคั่งน้อยที่สุด ได้แก่ จังหวัดต่างๆ ในแถบทุ่งหญ้าแพรรี (prairie provinces) (ข้อมูลของปี พ.ศ. 2542)

ในจุดที่มีเมืองใหญ่ชายแดนตั้งอยู่ทั้งสองฝั่ง จะมีกิจกรรมร่วมกันหลายด้าน ที่สำคัญ ได้แก่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่เป็นหลักคือการขนส่งสินค้าข้ามไปมาระหว่างกัน ปัญหาที่นักธุรกิจในเมืองใหญ่ชายแดนเหล่านี้ประสบบริเวณพื้นที่ชายแดนและ ณ จุดผ่านแดน ได้แก่ ปัญหาเรื่องโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม ได้แก่ ถนน ปัญหาเรื่องการจราจรติดขัด ปัญหาเรื่องกระบวนการศุลกากรและการตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น (Windsor Chamber of Commerce, 2001)

ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในเรื่องการบริหารจัดการชายแดนกับแคนาดามีมาตลอด โดยในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์วินาศกรรมในสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 มีจุดเน้นอยู่ที่เรื่องการเข้าเมืองของชาวต่างชาติ มีเอกสารสำคัญสองฉบับที่รัฐบาลทั้งสองประเทศทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการร่วมมือกัน ได้แก่ ข้อตกลงว่าด้วยพรมแดนร่วมกัน (The Shared Border Accord) ซึ่งจัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2538 และในปี พ.ศ. 2540 เอกสารชื่อ Border Vision จึงออกตามมา

ภายหลังเหตุการณ์เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2544 ที่สหรัฐอเมริกาถูกก่อวินาศกรรม รัฐบาลของประเทศสหรัฐอเมริกาเพิ่มความสนใจเรื่องนโยบายและการบริหารจัดการชายแดนร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ในกรณีของชายแดนระหว่างสหรัฐอเมริกากับแคนาดา หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นประมาณ 3 เดือน รัฐบาลของสองประเทศได้ร่วมกันลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือเรื่องความมั่นคงปลอดภัยของชายแดนและประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่นฐานภายในภูมิภาค (Joint Statement on Cooperation on Border Security and Regional Migration Issues) ระบุว่าสองประเทศจะร่วมกันสกัดกั้น การตรวจจับ และการดำเนินคดีผู้คุกคามความมั่นคงปลอดภัย จะช่วยกันการอพยพเข้าเมืองผิดกฎหมายและการจัดการให้ผู้คนและสิ่งที่ถูกกฎหมายเข้าออกระหว่างสองประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการทำงานและมาตรการต่างๆ ร่วมกัน อาทิ การผนวกเจ้าหน้าที่แคนาดาเข้าในกองกำลังเพื่อปฏิบัติการติดตามและตรวจจับผู้ก่อการร้ายชาวต่างชาติของสหรัฐอเมริกา (The US Foreign Terrorist Tracking Task Force) การทบทวนนโยบายเรื่อง visitor visa การพัฒนาหน่วยงานร่วมเพื่อประเมินข้อมูลผู้โดยสารที่กำลังจะเดินทางเข้าเมือง การขยายจำนวนและอำนาจหน้าที่ให้แก่

หน่วยงาน ซึ่งทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายร่วมกันบริเวณพื้นที่ตามแนวชายแดนที่มีอยู่ ตลอดจนการ
รื้อฟื้นโครงการนอร์ทสตาร์ (North Star Project) [โครงการนอร์ทสตาร์นี้ เป็นโครงการระหว่างสอง
ประเทศเพื่อเพิ่มการสื่อสาร ความร่วมมือและความเป็นหุ้นส่วนกันในการทำงานของเจ้าหน้าที่
บังคับใช้กฎหมายในทุกระดับตั้งแต่ท้องถิ่น มลรัฐและรัฐบาลกลาง] เป็นต้น (Canadian
Government, Citizenship and Immigration, 2001)

ความร่วมมือที่สำคัญของทั้งสองประเทศในเรื่องการจัดการบริหารชายแดนที่น่าสนใจ
อันหนึ่ง ได้แก่ การจัดสร้างกลไก/สถาบันร่วมระหว่างประเทศทั้งสองขึ้นมาทำงาน กลไกนี้มีชื่อ
เรียกว่า “ที่ประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและความร่วมมือแบบเป็นหุ้นส่วนระหว่างแคนาดากับ
สหรัฐอเมริกา” (Canada- U.S. Partnership Forum [CUSP]) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2542
หลังจากที่ทั้งสองฝ่ายต่างร่วมมือกันทำงานอย่างหนักเพื่อก่อตั้งฟอรัมนี้ขึ้นมา โดยฟอรัมนี้
ประกอบด้วย ผู้นำของรัฐบาล หน่วยงานของรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่นที่รับผิดชอบงานที่
เกี่ยวข้องกับชายแดน ภาคธุรกิจเอกชนที่มีการทำธุรกิจในพื้นที่ องค์การชุมชน ชุมชนชายแดนที่เป็น
ผู้มีส่วนได้เสียจากการบริหารจัดการของทั้งสองฝั่งเหนือและได้แบ่งเขตแดน หลักการสำคัญที่
วางไว้เพื่อการทำงานของฟอรัมนี้ (guiding principles) ซึ่งได้รับความเห็นพ้องกันจากผู้นำของ
สองประเทศแล้ว ประกอบด้วยหลักการ 3 ข้อ ได้แก่ 1) ผสานและร่วมมือกันในเรื่องนโยบายและ
การบริหารจัดการชายแดน 2) ขยายความร่วมมือระหว่างกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในเรื่องพิธีการ
ศุลกากร การตรวจคนเข้าเมือง การบังคับใช้กฎหมาย การรักษาและคุ้มครองสภาวะแวดล้อม ทั้ง
ที่เขตแดนระหว่างประเทศและพื้นที่ที่นอกเหนือต่อเนื่องไปจากนั้น และ 3) ร่วมมือกันในเรื่องการ
คุกคามที่อาจเกิดจากภายนอกอาณาเขตของประเทศทั้งสอง นอกเหนือจากการจัดประชุมร่วมกัน
เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายแล้ว ผลงานที่เป็นรูปธรรมที่ฟอรัมนี้ทำขึ้น ได้แก่ รายงานเรื่อง
“การสร้างชายแดนเพื่อสำหรับศตวรรษที่ 21” (Building a Border for the 21st Century) เนื้อหา
ประกอบด้วยหลายส่วน ที่สำคัญ ได้แก่ เป้าหมายการบริหารจัดการชายแดนร่วมกันในระยะเวลา
10-15 ปีข้างหน้า เพื่อให้เป็นชายแดนที่มีลักษณะเปิดระหว่างกันมากขึ้น (a more open border)
หรือที่ผู้ร่วมประชุมใช้คำว่า “รวมเป็นเนื้อเดียวกัน” (seamless) ทั้งนี้ การรวมเป็นเนื้อเดียวกันจะ
เกิดขึ้นได้ ทั้งสองประเทศจะต้องมีการผสนมาตรฐาน กระบวนการและนโยบายด้านต่างๆที่
เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน ทั้งนี้ รายงานได้รวบรวมข้อเสนอต่างๆที่ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหลายได้ออก
ความคิดเห็นไว้ อาทิเช่น

- จำเป็นที่รัฐบาลทั้งสองประเทศจะต้องประเมินการจัดการบริหารชายแดนใน
ปัจจุบันว่าทำอะไรกันอยู่บ้างโดยละเอียด เพื่อจะได้พิจารณาต่อไปว่ามีนโยบาย
มาตรการและกฎระเบียบใดบ้างที่ทั้งสองประเทศสามารถจะผสนเข้าด้วยกัน

- ใหัรัฐบาลทั้งระดับรัฐบาลกลางและท้องถิ่นเพิ่มทรัพยากรให้แก่การจัดการพรมแดนด้านนี้มากขึ้น (ทั้งนี้ ข้อแตกต่างระหว่างสหรัฐอเมริกากับแคนาดาในเรื่องนี้อยู่ที่ว่าสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งของสหรัฐอเมริกามีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านสองประเทศทางด้านเหนือและใต้ ซึ่งได้แก่ ประเทศเม็กซิโก ขณะที่ประเทศแคนาดามีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านทางด้านใต้เท่านั้น ยกเว้น ในทางทิศตะวันตกที่มีเขตแดนติดกับมลรัฐอลาสกา) ทำใหัรัฐบาลสหรัฐอเมริกาดูเปรียบเทียบเรื่องการจัดการชายแดนสองด้าน โดยถูกตำหนิว่าใช้ทรัพยากรเพื่อชายแดนติดกับเม็กซิโกมากกว่าชายแดนด้านบนของประเทศ)
- ใช้วิธีการจัดการบริหารความเสี่ยง (risk management) เพื่อจัดการให้ผู้เดินทางและสินค้าที่มีความเสี่ยงน้อยว่าจะเป็นบุคคลและสินค้าที่ผิดกฎหมายหรือเป็นอันตรายเข้าประเทศ เพื่อใช้ทรัพยากรจำกัดที่มีไปในการจัดการกับบุคคลและสินค้าที่มีความเสี่ยงสูงกว่าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ในเรื่องนี้ ผู้ร่วมประชุมที่เป็นเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่ทำการตรวจสอบแสดงความคิดเห็นว่าขณะที่พวกตนใช้การบริหารจัดการความเสี่ยงเพื่อลดความคับคั่งของบุคคลและสินค้าตรงด่านพรมแดน พวกตนก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยชายแดนทั้งหลายด้วย ทำใหัการทำงานของพวกตนเป็นไปได้ความยากลำบาก)
- ให้นำเทคโนโลยีสมาร์ทการ์ด (smart card technologies) มาใช้
- ในเรื่องการคมนาคมขนส่ง ที่ประชุมเสนอใหัพัฒนาระบบ Intelligent Transportation Systems เพื่อใหัการคมนาคมขนส่งข้ามแดนมีความคล่องตัวมากขึ้น
- ใหัหาทางเคลื่อนย้ายกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้บางส่วนที่ทำได้ออกจากชายแดน (ด้านพรมแดน) เพื่อลดความกดดันของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เช่น ใหัการดำเนินงานเกี่ยวกับเอกสารต่างๆ ใหัเคลื่อนย้ายการตรวจสอบความปลอดภัย และการควบคุมการส่งออกออกจากด่านพรมแดนมากเท่าที่จะทำได้
- นอกจากนั้น ในเรื่องสภาวะแวดล้อม ที่ประชุมเรียกร้องใหัผู้มีส่วนได้เสียทั้งสองฝั่งเพิ่มความร่วมมือให้มากขึ้นในการรักษาระบบนิเวศวิทยาในพื้นที่ปริมณฑลของแนวเขตแดนระหว่างประเทศ
- ใหัหน่วยงานภาครัฐของแต่ละฝั่งทำงานร่วมกันอย่างจริงจังและเข้มข้นมากขึ้น (agency-to-agency cooperation)

- ใช้ประสบการณ์การบริหารจัดการชายแดนร่วมกันที่ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันทำในช่วงห้าปีและประสบความสำเร็จ (best practices) ก่อนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป อาทิ Pre-arrival Processing System and Customs Self-Assessment program for cargo; NEXUS identification for passengers; Remote Video inspection System / Remote Ports Program for un-staffed ports และ Integrated Enforcement Team เป็นต้น
- ให้ทุกฝ่ายของทั้งสองฝั่งทำงานเรื่องการสร้างชายแดนร่วมกันเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอีก 10-15 ปีข้างหน้า (Canada-U.S. Partnership Forum [CUSP], 2000) เป็นต้น

นอกจากฟอรัมนี้ซึ่งเป็นกลไกการทำงานที่ให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายเข้ามาร่วมในการหาแนวทางในการบริหารจัดการชายแดนสำหรับศตวรรษที่ 21 แล้ว ยังมีหน่วยงานต่างๆ อีกมากจนไม่อาจนับได้ถ้วน ทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นและเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดการและการบริหารชายแดนของสหรัฐอเมริกา กับแคนาดา อาทิ The B.C.-Washington Corridor Task Force ซึ่งก่อตั้งโดยผู้นำเขตบริติช โคลัมเบียกับผู้ว่าการรัฐวอชิงตันเพื่อแสวงหาและดำเนินความร่วมมือระหว่างกันในเรื่องต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ การขนส่งคมนาคม เรื่องเกี่ยวกับชายแดน เรื่องการท่องเที่ยวและการจัดการเกี่ยวกับการขยายตัวของกาการท่องเที่ยวในเขตบริติช โคลัมเบียและมลรัฐวอชิงตัน

ส่วนภาคเอกชนทำงานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกบริเวณชายแดน โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการคมนาคมขนส่งและความร่วมมือข้ามแดนระหว่างสองประเทศที่น่าสนใจ ได้แก่

- The Americans for Better Borders Coalition
- The Buffalo Niagara Partnership
- Canadian/American Border Trade Alliance
- The Canadian-American Business Council
- The Carnegie Endowment The Cascadia and Discovery Institutes
- The Conference of New England Governors and Eastern Canadian premiers
- The Detroit Regional Chamber The Eastern Border Transportation Coalition
- The Pacific Northwest Economic Region และ Trade Corridors เป็นต้น

นอกจากนั้น ทั้งสองประเทศยังให้ความสนใจในเรื่องอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้ายด้วย โดยในระดับรัฐบาลกลาง รัฐบาลของสองประเทศได้ก่อตั้ง "ที่ประชุมว่าด้วยอาชญากรรมข้ามแดน" (The Cross-Border Crime Forum) ขึ้น ซึ่งเป็นกลไกความร่วมมือระดับรัฐมนตรี โดยมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมด้วย มีการประชุมครั้งแรกขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2540 (ค.ศ. 1997) และจัดให้มีการประชุมทุกๆ ปี ฟอรัมนี้ตั้งขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ทางการของสองประเทศได้มาประชุมเพื่อหาทางแก้ไขและรับมือปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ อาทิ การลักลอบขนสินค้า การฟอกเงิน การฉ้อฉลโดยการประกาศขายสินค้าทางโทรศัพท์ (telemarketing fraud) และการลักตัวเด็ก เป็นต้น การดำเนินงานที่ผ่านมาของฟอรัมนี้ ช่วยให้ความร่วมมือของสองประเทศดีขึ้นและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันมากขึ้น

■ ชายแดนระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศเม็กซิโก

ชายแดนร่วมระหว่างสหรัฐอเมริกากับเม็กซิโกมีความยาวรวม 1,933 ไมล์ จุดเด่นอยู่ที่ทั้งสองฝั่งมีสภาพยากจนและเป็นพื้นที่ชายขอบของประเทศของตน (peripheral regions) ในกรณีของสหรัฐอเมริกา ผลการสำรวจในปลายทศวรรษที่ 1970 อาณาบริเวณชายแดนในเขตรัฐเท็กซัส (Texas) นิวเม็กซิโก (New Mexico) และอริโซนา (Arizona) เป็นพื้นที่ที่ยากจนและถูกละเลยจากส่วนกลาง ขณะเดียวกันนั้นเอง พบว่าในฝั่งเม็กซิโกให้ความสำคัญในเรื่องอธิปไตยและอัตลักษณ์ของชาติตนที่จะถูกคุกคามจากการขยายตัวของประเทศเพื่อนบ้านที่มีพลังกำลังอำนาจมหาศาลอย่างสหรัฐอเมริกามากกว่าที่จะให้ความสำคัญในเรื่องพื้นที่ชายแดนร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างไรก็ดี หลังจากมีการรวมตัวในทางเศรษฐกิจกับสหรัฐอเมริกาและแคนาดาเพื่อก่อตั้งเขตการค้าเสรีแล้ว เม็กซิโกให้ความสำคัญกับการพัฒนาและบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากการพัฒนา the border-based assembly plant industry (Blatter and Clement, 2000 : 33) แต่จนกระทั่งปัจจุบันการสร้าง ความเข้าใจและการยอมรับประเทศและคนที่อาศัยอยู่ใน "อีกฝั่งหนึ่ง" ของแนวแบ่งเขตแดนในกรณีของชายแดนร่วมสหรัฐอเมริกากับเม็กซิโกนั้นดูจะยังไม่ประสบผลนัก ยิ่งไปกว่านั้น สองฝั่งยังมีความแตกต่างและระดับความไม่สมมาตรในด้านต่างๆ อยู่สูง ที่เห็นเด่นชัด ได้แก่ ระดับรายได้และการพัฒนาเศรษฐกิจ ปัจจัยเหล่านี้ ส่งผลให้ความร่วมมือระหว่างสองฝั่งยังมีจำกัดและมีลักษณะเปราะบางและมีความไม่แน่นอนอยู่ (Blatter and Clement, 2000 : 35 และ Gerber, 2002 : 104)

การศึกษาและวิจัยในทวีปอเมริกาเหนือ

■ การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับชายแดนระหว่างสหรัฐอเมริกาติดกับแคนาดา

การศึกษาและวิจัยชายแดนส่วนนี้ มีการดำเนินการโดยทั้งภาครัฐและสถาบันการศึกษาของประเทศทั้งสอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยงานในระดับรัฐบาลกลาง หน่วยงานของรัฐในระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชายแดน

ในกรณีของแคนาดา มีหน่วยงานของรัฐที่ทำการศึกษารื่องนี้อย่างรอบด้านมายาวนาน ได้แก่ หน่วยงานที่มีชื่อว่า Policy Research Initiative ตัวอย่างผลงานการศึกษาล่าสุดที่น่าสนใจของหน่วยงานนี้ ได้แก่ ความคิดเรื่องการเชื่อมโยงประเทศในอเมริกาเหนือเข้าด้วยกัน (Canadian Policy Research Initiatives, 2004) โดยการจัดให้มีที่ประชุมโต๊ะกลม (round table) เรื่อง "North American Integration: The Emergence of Cross-Border Regions" ขึ้นในระหว่างวันที่ 21 ถึง 22 มิถุนายน พ.ศ. 2547 ก่อนจะนำผลที่ได้รับจากการประชุมนั้นมานำเสนอในรูปของรายงาน ในการประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 50 คน ประกอบด้วยนักวิชาการ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในกรณีของสหรัฐอเมริกา นอกจากจะมีการทำการศึกษารื่องเกี่ยวกับชายแดนติดกับแคนาดาโดยหน่วยงานของรัฐและสถาบันการศึกษาของประเทศแล้ว ยังมีองค์กรเอกชนไม่แสวงหาผลกำไรอีกด้วยที่ทำการศึกษารื่องนี้เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะต่อฝ่ายบริหาร ที่สำคัญและน่าสนใจ ได้แก่ Carnegie Endowment for International Peace เป็นต้น (Carnegie Endowment for International Peace, 1999b)

■ การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับชายแดนระหว่างสหรัฐอเมริกาติดกับเม็กซิโก

การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับชายแดนสหรัฐอเมริกากับเม็กซิโกในช่วงเวลาก่อนการก่อตั้งเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) กล่าวคือประมาณช่วงกลางทศวรรษที่ 1990 การศึกษาและวิจัยมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นหลัก 5 ประเด็น ดังต่อไปนี้ ก) พัฒนาการด้านประชากรและโครงสร้างการตั้งถิ่นฐาน ข) ประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ค) วิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์และชีวิตของชุมชนและผู้คนที่อาศัยในอาณาบริเวณชายแดน โดยเน้นด้านชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม ง) การศึกษาเกี่ยวกับการเมือง การบริหารและแง่มุมในทางกฎหมาย จ) การศึกษาเรื่องเศรษฐกิจ

ในระหว่างการค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องชายแดนและเขตแดนระหว่างประเทศ ซึ่งเน้นหนักไปที่สังคมศาสตร์ (Social Science) เสียเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยได้พบสิ่งที่สำคัญประการหนึ่งที่น่าสนใจในเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับชายแดนของประเทศติดกับประเทศเพื่อนบ้าน นั่นคือการศึกษาเรื่องชายแดนในชั้นเรียนสาขาวิชามนุษยศาสตร์ (Humanities) อาทิ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

ยกตัวอย่างกรณีการสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยโคลัมบัส (Columbus) แห่งเมืองโคลัมบัส มลรัฐจอร์เจีย (Georgia) ผู้สอนคือ อานิตา ดูแกท-กรีน (Anita G. Dugatt-Greene) ดูแกท-กรีน ให้นักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งเขียนความเรียงภาษาอังกฤษเรื่องหนึ่ง หลังจากให้ดูรูปถ่ายของมลรัฐ/จังหวัดชายแดนสองมลรัฐ/จังหวัดเมือง ซึ่งอยู่คนละฝั่งกันตรงเส้น เขตแดนระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา กับประเทศเม็กซิโก ได้แก่ จังหวัดโซโรนา (Sorona) ทางใต้ ของเส้นแบ่งเขตแดนกับมลรัฐออริโซนาซึ่งอยู่ด้านเหนือ [ผู้วิจัย : สามารถดูภาพถ่ายชุดนี้ซึ่งถ่ายโดย อลัน ดอโรว์ (Alan Dorow) เมื่อปี พ.ศ. 2539 ได้ที่ <http://www.musarium.com/stories.htm>]

วัตถุประสงค์ของดูแกท-กรีนคือเพื่อดูการนำเสนอความคิดและการใช้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนความคิด ของนักศึกษา ความเรียงหลายเรื่องที่นักศึกษาเขียนออกมา นอกจากจะมีประโยชน์ในเรื่องการ เรียนรู้เรื่องการเขียนภาษาอังกฤษให้นักศึกษาแล้ว ประโยชน์อีกด้านหนึ่งที่นักศึกษา ซึ่งเป็นคน รุ่นหลังจะได้รับ ได้แก่ การได้ครุ่นคิดและคำนึงถึงเรื่องชายแดนและความเป็นอยู่ของผู้คนสองฝั่ง ของเส้นเขตแดน ดังจะเห็นได้ว่าความเรียงที่นักศึกษาเขียนสะท้อนความคิดหลายอย่าง ที่เด่นชัด คือล้วนเห็นว่าทั้งสองฝั่งมีทั้งความเหมือนและแตกต่างกัน ขณะที่อีกหลายคนกล่าวถึงความ แตกต่างระหว่างคนในสองฝั่งในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ที่เกิดจากอยู่คนละเขตแดนกัน มีรัฐบาลต่าง ชุดกัน ทำให้ความเจริญร่ำรวยทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในฝั่งสหรัฐอเมริกา ตีกว่าในฝั่งเม็กซิโก เป็นต้น ความเรียงที่น่าสนใจเรื่องหนึ่ง ชื่อ "ข้ามถนนไปสู่อีกโลกหนึ่ง" (Across the Street to Another World) เขียนโดยนักศึกษา ชื่อเจ เมแกน (Megan, J.) นำเสนอความคิด ว่าเขตแดนถูกแบ่งออกด้วยหลายอย่าง อาทิ แบ่งโดยด้านจิตใจ ด้านวัฒนธรรมและด้านกายภาพ แต่เหนือสิ่งอื่นใดแล้ว คนทั้งสองฝั่งก็ล้วนเป็นคน " (...) Humans are still humans and need to be noticed. The world in which we live wants us to forget that we are all alike in someway and wants us to forget to love our neighbours for who they are as individuals. Yes, we live in a land with boundaries and different cultures, and these must be respected. But yes, it is possible to look beyond those boundaries and differences to the person on the other side." (Dugat-Greene, 2000) นอกจากการจัดให้มีการเรียนการสอนเรื่อง เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชายแดนและกำเนิดของแนวพรมแดนของประเทศตนกับเพื่อนบ้านแล้ว การจัดให้มีการเรียนรู้เช่นนี้จะช่วยทำให้คนรุ่นหลังมีความสำนึกมากขึ้นในเรื่องความเป็นคน มีความเข้าใจที่มาเรื่องเขตแดนระหว่างประเทศที่ถูกคนสร้างขึ้นและความแตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่าง สองฝั่งของแนวพรมแดน ซึ่งเป็นผลจากฝ่ายการเมืองของแต่ละฝั่งนั่นเอง

ตัวอย่างผลงานการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับอาณาบริเวณชายแดนของประเทศไทยติดกับประเทศเพื่อนบ้านโดยนักวิชาการต่างชาติและสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ

(Outside – In)

นักวิชาการต่างชาติ สถาบันการศึกษาในต่างประเทศ ตลอดจนองค์การระหว่างประเทศ ได้ให้ความสนใจศึกษาประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาอย่างยาวนานและต่อเนื่องมาจนกระทั่งในปัจจุบัน ซึ่งเราถือว่าเป็นยุคแห่งความรู้และข้อมูลข่าวสาร ในต่างประเทศ มีสถาบันการศึกษามากแห่งที่เปิดหลักสูตรการเรียนการสอนหรือศูนย์ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะ ในกรณีของการศึกษาวิจัยและการทำงานเกี่ยวข้องกับพื้นที่ตามแนวชายแดนของไทยติดกับประเทศเพื่อนบ้าน มีตัวอย่างความรู้ในด้านต่างๆ ที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

ในด้านการเมือง การทหารและความมั่นคงตามแนวชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน มีสถาบันการศึกษา หน่วยงานในต่างประเทศและนักวิชาการต่างชาติให้ความสนใจศึกษาและจับตามองอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น เมื่อครั้งเกิดเหตุจลาจลเผาสถานทูตไทยในกรุงพนมเปญ เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2546 ความขัดแย้งนี้ แม้จะเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเมืองหลวง แต่ก็ส่งผลกระทบต่อชายแดน เนื่องจากรัฐบาลไทยใช้การปิดด่านชายแดนเป็นมาตรการแสดงออกถึงความไม่พอใจและตอบโต้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ชายแดนในยุคปัจจุบันจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านที่มีประโยชน์อีกอันหนึ่ง เหตุจลาจลดังกล่าวถูกนำไปเสนอไว้ใน “เครื่องมือตรวจสอบอุณหภูมิความขัดแย้งระหว่างประเทศ” (conflict barometer) ของสถาบันวิจัยความขัดแย้งระหว่างประเทศไฮเดลเบิร์ก (Heidelberg Institute on International Conflict Research) ประจำปี พ.ศ. 2546 ด้วย สถาบันนี้ มีสำนักงานอยู่ที่ประเทศเยอรมนี (Heidelberg Institute on International Conflict Research, 2003)

ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับความมั่นคงที่มีความเกี่ยวเนื่องกับเรื่องการผลิต ลักลอบขนส่งและค้ายาเสพติดนั้น ในปี พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) International Boundaries Research Unit หน่วยงานด้านการศึกษาวิจัยเรื่องเกี่ยวแนวเขตแดนระหว่างประเทศที่อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยเดอรัม (Durham University) ประเทศสหราชอาณาจักร โดยเบร์ทิล ลินท์เนอร์ (Bertil Lintner) ได้เข้ามาทำการศึกษาเรื่องการค้ายาเสพติดข้ามแดนในเขตพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ชายแดนของประเทศลาว พม่า ไทยและจีนตอนใต้ พบว่าแหล่งผลิตหลักได้แก่ พื้นที่ที่ชนกลุ่มน้อยหลายๆ กลุ่มในประเทศพม่าครอบครองอยู่และอาศัยการผลิตและจำหน่ายยาเสพติดเป็นวิธีการหารายได้เข้ากลุ่มของตน หนทางแก้ไขปัญหานี้ ผู้เขียนกล่าวไว้เพียงสั้นๆ และไม่ชัดเจนนักว่าจะแก้ไขได้ก็ต่อเมื่อสงครามกลางเมืองระหว่างรัฐบาลของพม่ากับชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ยุติลง (Lintner, 1991 : 35-36) และจากรายงานอีกจำนวนมากที่ศึกษาภายหลัง

จากนั้น ที่แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าตามแนวชายแดนติดกันของสองประเทศที่มีสาเหตุกระทบกระทั่งกันเสมอ นั้น มีสาเหตุสำคัญอยู่ที่ปัญหาชนกลุ่มน้อยในพม่าและยาเสพติด อาทิเช่น รายงานของปีแอร์-อาร์โนด์ ชูวี (Chouvy, 2002) เป็นต้น

นอกจากการเข้ามาศึกษาแล้ว ในปัจจุบัน มีเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศหลายแห่งที่เข้ามาศึกษาและทำงานในพื้นที่ชายแดนไทยติดกับเพื่อนบ้านเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องยาเสพติด ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตัวอย่างเช่น ในกรณีของชายแดนไทยติดกับลาว สำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC] เข้ามาทำงานเป็นศูนย์กลางจัดการระหว่างผู้แทนของทั้งสองประเทศ ผลงานที่เป็นรูปธรรมชิ้นหนึ่ง ได้แก่ การทำความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ชายแดนของแขวงห้วยทราย (Huai Xai) ในฝั่งลาวและเจ้าหน้าที่ในเขตอำเภอเชียงของในฝั่งไทยเพื่อร่วมกันตรวจการณ์ภายในลำน้ำแม่โขงในพื้นที่ความรับผิดชอบของตนเองเพื่อจับกุมผู้ลักลอบขนส่งและจำหน่ายยาเสพติด เป็นต้น (United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC], 2003)

ด้านสังคมและวัฒนธรรม มีหลายประเด็นปัญหาที่นักวิชาการต่างชาติหยิบยกขึ้นมาทำการศึกษา อาทิ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนชายแดนในระยะสิบปีหลังมานี้และผลกระทบต่อผู้คนที่อยู่ในชุมชนนั้นๆ เช่น โครงการวิจัยของสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (Asian Institute of Technology) โครงการหนึ่งที่ทำการศึกษาว่าสตรีที่อาศัยในพื้นที่ชายแดนปรับตัวอย่างไรและความสำเร็จกับระบบเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้นกว่าเศรษฐกิจเดิมที่ตนเคยอยู่แต่เดิมอย่างไรและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลอย่างไรต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสตรีและความสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิงในชุมชน โดยการศึกษานี้จะครอบคลุมพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ชายแดนไทย-กัมพูชา และชายแดนไทย-เมียนมาร์ (Asian Institute of Technology, ... http://www.serd.ait.ac.th/gds/res_proj.html)

นอกจากนั้น ในเรื่องแรงงานข้ามชาติ มีนักวิชาการต่างชาติและองค์การระหว่างประเทศหลายแห่งที่เข้ามาทำการศึกษาและทำงานเพื่อแก้ไขปัญหา อาทิเช่น เรื่องการลักลอบค้าแรงงานเด็ก ซึ่งกำลังเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นทั่วโลกที่หลายฝ่ายกำลังให้ความสนใจ และพื้นที่ชายแดนระหว่างไทยติดกับลาวและชายแดนไทยติดกับเมียนมาร์ก็เป็นพื้นที่ที่มีปัญหานี้เกิดขึ้นในช่วงสิบปีผ่านมา คริสตินา วิลล์ (Wille, 2001) นักวิชาการขององค์การแรงงานระหว่างประเทศได้เข้ามาทำการศึกษารื่องนี้ในช่วงปี พ.ศ. 2544 พบว่าบริเวณชายแดนไทยติดกับเมียนมาร์มีการใช้แรงงานเด็กมากกว่าชายแดนด้านที่ติดกับลาว ขณะที่ในจังหวัดหนองคายซึ่งมีพรมแดนติดกับประเทศลาวนั้น พบว่ามีเด็กหญิงต่างชาติจำนวนมากเกี่ยวข้องกับการค้าบริการทางเพศ เป็นต้น

ด้านการสาธารณสุข มีองค์กรระหว่างประเทศและหน่วยงานของต่างชาติจำนวนมากที่ให้ความสนใจเข้ามาทำงานในชายแดนของไทยที่มีพรมแดนต่อเนื่องกับเพื่อนบ้าน มีข้อค้นพบจำนวนมากที่แสดงว่าพื้นที่ชายแดนเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของโรคติดต่อร้ายแรงมากกว่าพื้นที่ด้านในของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยโรคเอดส์ (Family Health International and CARE International, 2000: 5) องค์กรหนึ่งที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยบริเวณชายแดนติดกับเพื่อนบ้าน ได้แก่ Family Health International และ CARE International (ซึ่งทำงานร่วมกับ CARE ในประเทศลาว เวียดนามและกัมพูชา) โครงการหนึ่งที่องค์กรเอกชนไม่แสวงหาผลกำไรสองแห่งนี้ร่วมมือกันทำ โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ได้แก่ โครงการป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อเอชไอวีและการติดเชื้อเอดส์ในพื้นที่ชายแดน (Border Areas HIV/AIDS Prevention Project [BAHAP]) การทำงานของโครงการนี้ครอบคลุมพื้นที่ชายแดนรวม 8 จุด ได้แก่ จังหวัดตราด เกาะกง (Koh Kong) (Svay Rieng) (Tay Ninh) แขวงสะหวันนะเขต (Suvannakhet) ห้วยทราย (Huay Xai) และจังหวัดเชียงรายได้ (Chiang Rai) จากนั้นจึงมีการประเมินผลของโครงการฯ ดังที่ปรากฏเป็นเอกสารชื่อ External Review Document (Family health International and CARE International, 2000) ซึ่งนำเสนอข้อมูลและประเด็นสำคัญไว้มาก อาทิ การติดเชื้อเอชไอวีและเอดส์ในประเทศไทย เมียนมาร์และกัมพูชามีจำนวนสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเดียวกัน ได้แก่ เวียดนาม จีนตอนใต้และลาว การเคลื่อนไหวข้ามไปมาของผู้คนข้ามแดนระหว่างประเทศเหล่านี้จะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ผู้คนในภูมิภาคมีโอกาสติดเชื้อดังกล่าวเพิ่มขึ้น (Family Health International and CARE, 2000: 7) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานการศึกษาของคริส ลิทเทิลตัน (Chris Lyttleton) นักวิชาการด้านมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยแมคควอรี ประเทศออสเตรเลีย ทำงานร่วมกับอมรทิพย์ อมราภิบาล นักวิชาการชาวไทย ซึ่งทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเดินทางข้ามไปมาของผู้คนระหว่างเมืองที่เมืองน้องไทย-ลาวกับโอกาสเสี่ยงจากการติดเชื้อเอชไอวีที่เพิ่มสูงขึ้น (Lyttleton and Amarapibal, 2002) และรายงานของธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank [ADB]. (...). Country Report: Lao People's Democratic Republic. http://www.adb.org/documents/books/hiv_aids/mobility/C.pdf) ให้ข้อมูลว่าพื้นที่ชายแดนและบางแขวงของลาวที่กำลังกลายเป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงและมีความสำคัญมากขึ้น (Hot Spots) มีแนวโน้มจะมีผู้ติดเชื้อเอชไอวีเพิ่มขึ้น พร้อมกับแสดงความห่วงใยไว้ด้วยว่าปัญหาเรื่องการแพร่กระจายของเชื้อเอชไอวีนี้มีตัวการใหญ่ ได้แก่ การอพยพและข้ามไปมาของผู้คนระหว่างลาวกับประเทศเพื่อนบ้านด้านตะวันตก นั่นคือประเทศไทยนั่นเอง ทั้งนี้ รายงานของธนาคารสำคัญไว้ด้วยว่ามีหลักฐานเพียงพอที่จะยืนยันได้แล้วว่าบรรดาชาวลาวที่ติดเชื้อเอชไอวีติดเชื้อในฝั่งไทย นอกจากนี้แล้วการเดินทางเข้าไปลาวของคนไทยก็เป็นส่วนหนึ่งที่เพิ่มจำนวนผู้ติดเชื้อ

นอกจากปัญหาเรื่องการแพร่กระจายของเชื้อเอชไอวีแล้ว ยังมีโรคติดต่อร้ายแรงอีกหลายโรคที่ฝังตัวอยู่บริเวณพื้นที่แนวชายแดน เช่น โรคเท้าช้าง โรคมาลาเรีย เป็นต้น กรณีของโรคมาลาเรียนั้น มีงานวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตเรื่องหนึ่ง ที่นักศึกษาชาวลาวซึ่งมาเรียนที่มหาวิทยาลัยมหิดลทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการสาธารณสุขขั้นมูลฐาน ในเรื่องมาลาเรีย โดยทำการศึกษาพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นชาวบ้านในเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้วที่เคยป่วยด้วยโรคมาลาเรีย และทำการศึกษาถึงประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องโรคมาลาเรียของกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ อาทิ ความรู้ของพวกเขาเกี่ยวกับโรค อาการของโรค การวินิจฉัยโรคและการรักษาโรค ตลอดจนความเชื่อในเรื่องวิธีการรักษาโรคสมัยใหม่ และปัจจัยในเรื่องสังคมและลักษณะประชากร (socio-demographic characteristics) จากการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา อาชีพ ชาติพันธุ์และศาสนา และความรู้เกี่ยวกับโรคมีความเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง (Phangmanixay, ... *Health seeking behaviour of villagers who had suffered from malaria in Houaxay District, Bokeo province, Lao-Thai Border*)

ส่วนการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ตามแนวชายแดนไทยติดกับประเทศเพื่อนบ้านที่นักวิชาการต่างชาติให้ความสนใจ มีหลายประการที่น่าสนใจ อาทิเช่น ความพยายามของสหภาพการอนุรักษ์โลก (World Conservation Union [IUCN]) ร่วมกับองค์การระหว่างประเทศว่าด้วยไม้ในเขตร้อน (International Tropical Timber Organization [ITTO]) ที่เข้ามาทำงานในบริเวณพื้นที่ชายแดนไทย ลาวและกัมพูชา เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือข้ามแดนเพื่อการอนุรักษ์ป่าเขตร้อนมากขึ้น องค์การทั้งสองมีความเห็นว่า เพื่อให้การอนุรักษ์ทรัพยากรและระบบนิเวศน์ประสบผลสำเร็จ จำเป็นที่เราจะต้องทำงานโดยข้ามผ่านเขตแดนในทางการเมือง (political boundaries) ออกไปให้ได้ ทั้งนี้ องค์การทั้งสองได้ทำงานร่วมกับรัฐบาลและสถาบันการศึกษาของประเทศไทย ลาวและกัมพูชาในการสร้างพื้นที่ป่าอนุรักษ์ผาแต้ม (The Phatam Protected Forests Complex) ขึ้นเป็นพื้นที่ในโครงการนำร่องเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพข้ามพรมแดน (IUCN and ITTO, 2003)

มีงานศึกษาหลายเรื่องที่มีแง่มุมเกี่ยวข้องทั้งด้านการเมือง การทหารและความมั่นคง เศรษฐกิจการพัฒนา สังคมและวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม งานที่น่าสนใจชิ้นหนึ่งที่พบและมีแง่มุมเกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองและสภาพแวดล้อม ได้แก่ งานเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการค้าไม้ ท่อนและการสู้รบ (The Logs of War: The Timber Trade and Armed Conflict) เป็นผลงานของโกลบอล วิทเนส (Global Witness) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนไม่แสวงหาผลกำไรที่ทำงานในเรื่องความเชื่อมโยงระหว่างการทำลายสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในส่วนต่างๆ ของโลก หัวใจของการศึกษาเรื่องนี้อยู่ที่ว่าในประเทศยากจนหลายประเทศ มี

ทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่ามหาศาล ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นอย่าง ผิดกฎหมายโดยบุคคลหลายกลุ่ม ไม่จำกัดอยู่เพียงเฉพาะฝ่ายรัฐบาล เพื่อนำเงินรายได้ไปใช้เป็น เงินทุนในการทำงานการเมืองและการสู้รบกับฝ่ายตรงข้าม งานนี้อาศัยกรณีของการค้าไม้ท่อนซึ่ง ผิดกฎหมายตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาเป็นตัวอย่างของการศึกษาด้วย ข้อเสนอที่ให้ไว้มีหลาย ประการ เช่น จำเป็นจะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ไม่เพียงแต่ประเทศผู้ผลิต (producer countries) เท่านั้น แต่จะต้องได้รับความร่วมมือเรื่องการบังคับใช้กฎหมายนี้จาก ประเทศผู้นำเข้า (importer countries) และการปฏิบัติตามระเบียบพิธีการทางการศุลกากร (customs collaboration) ด้วย

งานบางชิ้นมีความเชื่อมโยงกันในเรื่องสังคมวัฒนธรรมกับเศรษฐกิจ เช่นงานของเคียวโกะ คุซะกะเบะ (Kyoko Kusakabe) (Kusakabe, (...) Cooperation and Competition across Border Markets: Changes in the Definition of Women's Weaving Activity in Lao-Thai Borderlands. <http://www.gdnet.org/fulltext/kusakabe.pdf>) ศึกษาถึงผลกระทบจากการนำ เศรษฐกิจเสรีนิยมระบบตลาดมาใช้ต่อชุมชนชาวไทลื้อที่อาศัยอยู่สองฝั่งแนวแบ่งเขตแดนไทย-ลาว โดยกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษ ได้แก่ สตรีชาวไทลื้อ (Lue) ซึ่งทอผ้าเพื่อใช้ภายในครัวเรือนมา ตั้งแต่อดีต แต่ก็มีมีการนำออกขายบ้าง ผ้าทอจากฝีมือของสตรีลาวเชื้อสายไทยลื้อเข้ามาครอง ตลาดผ้าทอในฝั่งไทยได้มากกว่านับตั้งแต่ก่อนมีการเปิดด่านชายแดน หลังจากมีการเปิดด่าน สตรีลาวเชื้อสายไทยลื้อเข้ามาประกอบอาชีพการทอผ้ามากขึ้น ส่งผลให้ราคาผ้าทอลดลงอย่าง มาก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน กล่าวคือ สตรีไทยที่เคยทอผ้าขายเปลี่ยนแปลงบทบาท ของตนเองมาเป็นผู้จำหน่าย (traders) และมีจำนวนหนึ่งที่เป็นผู้จัดการเรื่องการผลิตด้วย นอกเหนือไปจากการเป็นผู้จำหน่าย ส่วนฝั่งลาว การค้าผ้าทอทำให้สตรีลาวมีรายได้สู่ครัวเรือน มากขึ้นกว่าในอดีตหลายเท่า เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงทำให้การแบ่งงานกันทำระหว่างชายและหญิง (gender division of labour) เปลี่ยนแปลงไปในบางหมู่บ้าน แต่ก็พบด้วยว่ามีบางหมู่บ้านที่ไม่มีความเปลี่ยนแปลงเรื่องนี้เกิดขึ้น

บทสรุป

ความเปลี่ยนแปลงหลายด้านกำลังเกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนทั่วโลก ทั้งในทวีปเอเชีย แอฟริกา อเมริกาและยุโรป ความเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นพร้อมๆ กับที่อธิปไตยและความแข็งแกร่ง ของรัฐเริ่มลดน้อยลง มีความพยายามของรัฐต่างๆ ตลอดจนถึงกรณีเหนือชาติ ที่พยายามจะทำการบูรณาการ (integration) รัฐเข้าด้วยกัน ผลสำคัญที่เกิดขึ้นประการหนึ่ง คือทำให้ศูนย์กลาง การปกครองไม่ได้อยู่ที่เมืองหลวงดังเช่นในอดีตเท่านั้น แต่ยังมีการสร้างศูนย์การบริหารจัดการ

ปกครอง (multi levels of governance) อีกหลายระดับขึ้น ทั้งที่อยู่ในเมืองหลวงตลอดจนในพื้นที่ชายแดนต่อเนื่องระหว่างประเทศ

ในกรณีของสหภาพยุโรป การบูรณาการประเทศสมาชิกเข้าด้วยกันอย่างลึกซึ้งหลายด้าน ไม่เฉพาะเพียงด้านเศรษฐกิจ ทำให้อาณาเขตของสหภาพฯ ในปัจจุบันครอบคลุมพื้นที่ประเทศต่างๆ ซึ่งเป็นรัฐเดี่ยวเป็นจำนวนมากถึง 25 ประเทศ แม้ประเทศสมาชิกจะยังคงสงวนรักษาอำนาจอธิปไตยบางอย่างของตนเองอยู่ แต่การยอมมอบอำนาจในหลายๆ เรื่องให้แก่คณะกรรมการการของสหภาพฯ ซึ่งเป็นองค์กรเหนือชาติ ก็ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมาชิกทั้งหลายมีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

การบูรณาการยุโรปที่ยังดำเนินอยู่ ไม่ได้เกิดขึ้นที่ระดับรัฐบาลกลางเท่านั้น หากแต่เกิดการบูรณาการในพื้นที่ชายแดนขึ้นด้วย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของการบูรณาการ นั่นคือ การสร้างสหภาพและการสร้างตลาดเดียวที่สมบูรณ์ขึ้น ตัวอย่างการบูรณาการพื้นที่ชายแดนเข้าด้วยกัน เราสามารถดูได้จากนโยบายพื้นที่ในภูมิภาค (regional policy) ของสหภาพฯ และนโยบายการขนส่ง (transportation policy) ของสหภาพฯ เป็นต้น ซึ่งช่วยให้ดินแดนต่อเนื่องระหว่างประเทศสมาชิกมีความเป็นหนึ่งเดียวกันได้มากขึ้น ผลประโยชน์ที่จะได้มีหลายประการ อาทิเช่น การขนส่งสินค้าและการเดินทางเข้าออก ข้ามไปมาของผู้คนภายในอาณาเขตของสหภาพยุโรปจะกระทำได้อย่างถูกต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและขั้นตอนจำเป็นเท่านั้น จึงเกิดความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น

ในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีพรมแดนด้านเหนือและใต้ที่ติดกับประเทศอื่นชายแดนของประเทศมีความเปลี่ยนแปลงไป ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ของเศรษฐกิจโลกที่ทำให้การแข่งขันการค้ารุนแรงเข้มข้นขึ้น เพื่อให้ได้กำไรสูงสุด การผลิตและตลาดไม่อาจจำกัดอยู่เพียงภายในประเทศเท่านั้น ผลสืบเนื่องที่สำคัญ ได้แก่ การบูรณาการเศรษฐกิจของประเทศเข้ากับแคนาดาและเม็กซิโก เพื่อให้แหล่งผลิตและตลาดของทั้งสามประเทศมีขนาดใหญ่ขึ้น ทำให้ชายแดนด้านใต้ที่ติดกับเม็กซิโกมีความเปลี่ยนแปลงไปหลายด้าน มีโรงงานจำนวนมากเข้าไปลงทุนในพื้นที่ตามแนวชายแดนติดกับสหรัฐอเมริกาเพื่อหวังส่งสินค้าที่ผลิตได้เหล่านั้นเข้ามาขายเพื่อทำกำไรในตลาดสหรัฐฯ และส่งออกไปยังประเทศที่สามต่อไป อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดวินาศกรรมครั้งใหญ่ขึ้นในสหรัฐอเมริกา นโยบายการบริหารจัดการชายแดนของประเทศถูกปรับปรุงให้มีความเข้มงวดของการเข้าออกของผู้คนและสินค้าเพิ่มขึ้น มีการนำวัสดุอุปกรณ์ที่มีเทคโนโลยีสูงเข้ามาใช้งานในพื้นที่ชายแดน

ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับชายแดนที่มีการศึกษาวิจัยในยุโรปและอเมริกานั้น จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่ามียุโรปเป็นจำนวนมาก มีการศึกษาแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวกับชายแดน นับตั้งแต่เรื่องประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ไปจนถึงเรื่องสิ่งแวดล้อม นักวิชาการที่ทำการศึกษา

เรื่องชายแดนส่วนมากยอมรับว่าการศึกษาเรื่องชายแดนไม่สามารถกระทำได้โดยอาศัยหลักวิชาใดวิชาหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว หากจะต้องอาศัยหลักวิชาของหลายสาขาร่วมกัน

สำหรับความรู้เกี่ยวกับชายแดนไทยติดกับประเทศเพื่อนบ้านที่ศึกษา วิจัยโดยนักวิชาการต่างชาตินั้น เท่าที่พบมีอยู่มากมาย หลายแง่มุม และนักวิชาการเหล่านี้ มีทั้งที่มาจากทวีปอเมริกาและยุโรป และมีจำนวนมากที่ทำงานในนามขององค์การระหว่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- 30 Point Action Plan for Creating a Secure and Smart Border. (2002).
<http://www.sfu.ca/casr/ft-30point.htm>
- Agnew, John and Corbridge, Stuart. (1995). *Mastering Space: Hegemony, territory and international economy*. London: Routledge.
- Agnew, John A. (2000). *A World That Knows No Boundaries? The Geopolitics of Globalization and the Myth of a Borderless World*. A CIBR Working Paper in Border Studies. <http://www.qub.ac.uk/cibr/workingpapers>
- Anderson, J. and O,Dowd, L. (eds) (1999). *State Borders and Border Regions*, Special Issue of *Regional Studies*, 33, 7.
- Anderson, James. (2000). *Theorizing State Borders: 'Politics/Economics' and Democracy in Capitalism*. A CIBR Working Paper in Border Studies.
<http://www.qub.ac.uk/cibr/workingpapers>
- Anderson, J.; O,Dowd, L.; and Wilson, T. M. (eds). (2001). Cross-Border Co-operation, *Administration*, 49, 2.
- Anderson, J. and Shuttleworth, Ian. (2004). *Theorising State Borders in Capitalism: Spatial Fixes Old and New*. A CIBR Electronic Working Paper in Border Studies. <http://www.qub.ac.uk/cibr/workingpapers>
- Anderson, Malcolm. (1996). *Frontiers: Territory and State Formation in the Modern World*. Cambridge: Polity Press.
- Asian Development Bank [ADB]. (...). *Country Report: Lao People's Democratic Republic*. http://www.adb.org/documents/books/hiv_aids/mobility/C.pdf
- Asian Institute of Technology [AIT]. (...) *Gender Roles and Conflicts in Border Trade: Thailand, Cambodia, Laos and Myanmar*.
http://www.serd.ait.ac.th/gds/res_proj.html

- Asian Migrant Centre. (2002). *Migration in the Greater Mekong Subregion: List of Reference Materials & Organizations (With Annotations for selected Materials)*. Hong Kong: Asian Migrant Centre. 97 pages.
http://www.rockmekong.org/pubs/lab-pubs/mekong_biblio_final_online.pdf
- Association of European Border Regions. (2002). *New Ways towards a New Europe: A political approach for the benefit of citizens and regions all across Europe*. 4 Pages. http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/new_ways.01.en.pdf
- Association of European Border Regions. (2004). *Action Programme for Implementation of the Charter for Border and Cross-Border Regions*. 26 Pages. http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/Aktionprogramme_AEGE_071004.gb.pdf
- Association of European Border Regions. (...). *The added value of cross-border cooperation*. 2 Pages.
http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/AGEG-Flyer_en.pdf
- Atkinson, David and Dodds, Klaus. (2000). "Introduction to geopolitical traditions: a century of geopolitical thought", in Klaus Dodds and David Atkinson. (eds). *Geopolitical Traditions: A century of geopolitical thought*. London: Routledge.
- Banfi, Silvia; Filippini, Massimo; and Hunt, Lester C. (2003). *Fuel Tourism in border Regions*. Centre for Energy Policy and Economics. Swiss Federal Institute of Technology. 16 Pages.
http://www.sgvs.ch/documents/Congres_2003/papers_jarestagung_2003/C3Fuel%20tourism%20in%20border%20regions.pdf
- Baud, Michael and Van Schendel, Willem. (1997). "Toward a Comparative History of Borderlands, *Journal of World History*, 8, 2, Fall, 211-242.
- Bauder, Harald. (2003). "Equality, Justice and the Problem of International Borders: The Case of Canadian Immigration Regulation", *ACME: An International E-Journal for Critical Geographies*, 2, 2, 167-182.
<http://www.acmejournal.org/vol2/Bauder.pdf>
- Blake, Gerald; Sien, Chia Lin; Grundy-Warr, Carl; Pratt, Martin; and Schofield, Clive. (eds). (1997). *International Boundaries and Environmental Security: Frameworks for Regional Cooperation*. London: Kluwer Law. [Proceedings of IBRU's 1995 conference].

- Blatter, Joachim and Clement, Norris. (2000). "Cross-Border Cooperation in Europe: Historical Development, Institutionalization, and Contrasts with North America", *Journal of Borderlands Studies*, XV, 1, Spring, Pp.15-53.
- Blatter, Joachim. (2004). *Political Science Perspectives on Governance of Transboundary Watercourses: Sovereignty, Games, Advocacy-Coalitions and Symbols*. Paper presented at the International Autumn Academy on Sustainability in River Basin – A Question of Governance, Berlin-Schmockwitz, Germany, 6-8 December. Organized by the Institute for Ecological Economy Research.
http://www.ioew.de/governance/veranstaltungen/Summer_Academies/academy4cv_a/blatter.pdf
- Border Management Central Asia Programme. [BOMCA]. 6 Pages.
<http://www.gateway.org/download/BOMCA%20DESCRIPTION.pdf>
- BOrder Project. (2001). *Border Regions Development and Economic Reinforcing: Business Opportunitites and Services for Border Small-Micro Companies*.
<http://www.eu-border.net/boss/>
- Border Tourism and Community Development. An International Conference, Xishuangbanna, Yunnan, China, To be held on 6-9 July 2005. Sponsored by City of Jinghong, China Geographical Society, International Geographical Union and Northern Arizona University.
<http://www.geog.nau.edu/igust/China2005/>
- Bort, Eberhard. (2000). *Illegal migration and cross-border crime : challenges at the eastern frontier of the European Union*. EUI [European University Institute] Working Paper. 25 Pages.
- Brunet-Jailly, Emmanuel. (...) *Globalization, Integration, and Cross-Border Relations In the Metropolitan Area of Detroit (USA) and Windsor (Canada)*.
http://www.spaef.com/IJED_PUB/v2n3/v2n3_3_jailly.html
- Cadaval, Olivia (1993). *United States-Mexico Borderlands/La Frontera*.
<http://educate.si.edu/migration/bord/intro.html>
- Canada-U.S. Partnership Forum [CUSP]. (2000). *Building a Border for the 21st Century*.

- <http://www.canadianembassy.org/border/cuspreport-en.asp?format=print>
- Canadian Citizenship and Immigration. (2000). *Canada-United States Accord on Our Shared Border: Update 2000*.
- <http://www.cic.gc.ca/english/pub/border2000/border2000.html>
- Canadian Embassy [Washington, D.C.]. (2001). *The Canada-U.S. Border: Moving to the Fast Lane*. Speech made by Ambassador of Canada to the United States to the American Association of Exporters & Importers, New York, 21 May 2001.
- <http://www.canadianembassy.org/ambassador/010521-en.asp>
- Canadian Embassy [Washington, D.C.]. (2005). *Current Canadian Policy Positions on Border, Immigration, Trade, Environment, National Security*.
- <http://www.canadianembassy.org/homepage/canadianpositions-en.asp>
- Canadian Government. Citizenship and Immigration. (2001). *Canada-United States Issue Statement on Common Security Priorities*.
- <http://www.cic.gc.ca/english/press/01/0126-pre.html>
- Canadian Policy Research Initiatives. (2004). *North America Integration: The Emergence of Cross-Border Regions*. Roundtable Report, 21-22 June 2004. 16 Pages.
- http://policyresearch.gc.ca/doclib/NAL_Rtreport0604_e.pdf
- Canadian Policy Research Initiatives. (2005). *North America Linkages – Projects*.
- http://policyresearch.gc.ca/page.asp?pagenm=rp_nal_index
- Carnegie Endowment for International Peace. (1999a). *International Migration Policy: "self-governance at the border"*.
- <http://www.ceip.org/programs/migrat/migselfgov.htm>
- Carnegie Endowment for International Peace. (1999b). *US-Canada Border Communities in the 21st Century*. Conference Proceedings. Conference held in Windsor, Ontario and Detroit, Michigan, on 28-29 September 1999.
- <http://www.ceip.org/programs/migrat/migdetroitconfreport.htm>
- Carnegie Endowment for International Peace. (1999c). *US-Mexico Border Communities in the 21st Century*. Conference Report. Conference held in Ciudad Juarez, Chihuahua and El Paso, Texas, on 21-23 November 1999.
- <http://www.ceip.org/programs/migrat/MexbordConfReport.htm>

- Cantu, Norma E. (1993). *Living on the Border: A Wound that Will Not Heal*.
<http://educate.si.edu/migrations/bord/live.html>
- Centre for European Policy Studies. (2003). *Management of border control in Europe: Towards a Common European-Border guard?* Conference Report. Conference held on 18 November 2003.
http://www.ceps.be/wp.php?article_id=171
- Centre for Research and Information on Canada. (2002). *Canadians and Americans Agree on Common Border Policy But Canadians Less Confident in Government, More Regionally Divided Than Their Neighbours to the South*.
http://www.cric.ca/pdf/cric_poll/border/border_poll_june2002.pdf
- Chouvy, Pierre-Arnaud. (2002). "Drugs and war destabilize Thai-Myanmar border region", *Jane's Intelligence Review*, April.
<http://www.pa-chouvy.org/JIR1.htm>
- Ciechocinska, Maria. (2002). *The Polish Eastern border regions in retrospection*.
<http://viadrina.eu-lyon-frankfurt-o.de/~wsgn1/congress/ciechocinska.html>
- Claval, Paul. (1980). "Centre/Periphery and Space: Models of Political Geography", in Jean Gottmann (ed). *Centre and Periphery: Spatial variation in politics*. Beverly Hills: Sage. Pp.63-72.
- Council of the Baltic Sea States. (2003). *Report from the International Conference, "Cross-Border Cooperation after EU Enlargement: Possibilities and Experience of Nordic and Baltic Countries and North-West Regions*. Held at Tartu, Estonia, on 16-18 June 2003. Reported by Phillipp Saprykin.
<http://www.cbss.st/documents/cbsspresidencies/12estonian/dbaFile1960.html>
- Desai, Neil. (2004). *Book Review - The Border: Canada, the U.S. and Dispatches from the 49th Parallel*. Written by Laxer, James. (2004) Published by Anchor.
http://www.carleton.ca/polisci/Polity/Vol%201%20no2/laxer_review.htm
- Dugat-Greene, Anita G. (2000). *Crossing Cultural Boundaries*.
<http://facstaff.colstate.edu/dugatgreene/>
- Emerson, Michael. (2001). *The Elephant and the Bear: The European Union, Russia and their Near Abroads*. Brussels: Centre for European Policy Studies. 63 Pages.

http://shop.ceps.be/BookDetail.php?item_id=24

Erkut, Gulden and Ozgen, Ceren. (2003). *The Economic and Spatiality of Border Regions in Southeastern Europe*.

<http://ideas.repec.org/p/wiw/wiwsa/ersa03p254.html>

Europa. (2003). *Border Regions: Initiatives on the Impact of Enlargement in the EU*.

<http://europa.eu.int/comm/enlargement/borderregions/>

Europa. (2002). *Cross-border cooperation programme*.

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/e50001.htm>

Europa. (2005). *The EU at a Glance*. http://europa.eu.int/abc/history/index_en.htm

European Commission. (2001). *The Communication on the Impact of Enlargement in Border Regions* (COM(2001)437). 25 July 2001.

<http://europa.eu.int/comm/enlargement/borderregions>

Europa. (...). *Regional Policy of the European Union*.

http://europa.eu.int/pol/reg/index_en.htm

European Charter for Border and Cross-Border Regions (New Version). 13 Pages.

http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/Charta_Final_071004.gb.pdf

European Commission's Delegation to Russia. (2003). *Cross-Border Cooperation*.

http://www.eur.ru/en/p_212.htm

Evans, Grant; Hutton, Christopher; and Eng, Kuah Khun. (2000). *Where China meets Southeast Asia: social & culture change in the region*. Bangkok: White Lotus.

Global Witness. (2002). *The Logs of War: The Timber Trade and Armed Conflict*. Oslo : Fafo Institute for Applied Social Science. 66 Pages.

<http://www.fafo.no/pub/rapp/379/379.pdf>

Family Health International [FHI] and CARE International. (2000). *Border Area HIV/AIDS Project: External Review Document*.

Griffith, James. (1993). *The Arizona-Sonora Border: Line, Region, Magnet and Filter*.

<http://educate.si.edu/migration/bord/azsb.html>

Gottmann, Jean. (1980). "Confronting Centre and Periphery", in Jean Gottmann (ed). *Centre and Periphery: Spatial variation in politics*. Beverly Hills: Sage. Pp. 11-26.

Heidelberg Institute on International Conflict Research. (2003) *Conflict Barometer 2003*.

<http://www.hiik.de/en/barometer2003/>

Horstman, Alexander. (2002). *Incorporation and Resistance: Borderlands, Transnational Communities and Social Changes in Southeast Asia.*

<http://www.transcom.ox.ac.uk/working%20papers/WPTC-02-04%20Horstman.pdf>

Interreg IIIC. (2002). *Border regions operations.*

<http://www.interreg3c.net/sixcms/detail.php?id=305>

International Labour Organization. (2001). *Trafficking in Children into the worst forms of child labour: a rapid assessment: Thailand-Lao People's Democratic Republic and Thailand-Myanmar Border Areas.*

<http://www.eldis.org/static/DOC12750.htm>

Joint Statement on Cooperation on Border Security and Regional Migration Issues.

Adopted by the Solicitor General of Canada, the Minister of Citizenship and Immigration of Canada and the Attorney General of the United States of America on 3 December 2001.

Karjalan Institute. (1998) *Border Research, EU & Russia.*

<http://www.joensuu.fi/ktl/projsoc/eurussia.htm>

Kramsch, Olivier Thomas. (2001). "Book Review – Globalization, Regionalization and Cross-Border Regions. Edited by Perkman, Markus and Sum, Ngai-Ling. (2002). Published by Macmillan Houndmills.", *Journal of Borderland Studies*, 16, 2, Fall, 115-120.

Koslowski, Rey. (2003). *Information Technology and Integrated Border*

Management. Paper Presented at the Workshop "Managing International and Inter-Agency Cooperation at the Border", Geneva, 13-15 March, organized by the Working Group on the Democratic Control of Internal Security Services of the Geneva, Centre for the Democratic Control of Armed Forces. 27 Pages.

http://www.dcaf.ch/news/Border%20Mgt_031303/Koslowski.pdf

Kusakabe, Kyoko. (...) *Cooperation and Competition across Border Markets: Changes in the Definition of Women's Weaving Activity in Lao-Thai Borderlands.* 20 Pages.

<http://www.gdnet.org/fulltext/kusakabe.pdf>

Lapland, University of. (2000). *Cross Border Cooperation*.

<http://www.ulapland.fi/?deptid=14573>

Lim Joo-Jock. (1984). *Territorial Power Domains, Southeast Asia, and China*.

Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

Lintner, Bertil. (1991). *Cross-border drug trade in the Golden Triangle (S.E. Asia)*.

Durham : Boundaries Research press on behalf of the International Boundaries Research Unit. 65 Pages.

Lyttleton, C. and Amarapibal, A. (2002). "Sister cities and easy passage: HIV, mobility and economies of desire in a Thai/Lao border zone", *Social Science Medecine*, 54, 5, February, 505-518.

Meyeres, Deborah Waller and Papademetriou, Demetrios G. (2000). "Walking a Fine Line: Issues in Border Management", *Isuma*, 1, 1, 2000.

http://www.isuma.net/v0n01/waller/waller_e.shtml

Minghi, Julian V. (1991). "From conflict to harmony in border landscapes", in Dennis Rumley and Julian V. Minghi. *The Geography of Border Landscapes*. London: Routledge. Pp.15-128.

Mountz, Alison. (2003). *Locating borders and the spaces between states: Reflections on Canada's response to human smuggling movements from China*. A paper presented at the Workshop on Immigrant Incorporation, Maxwell School of Syracuse University, on 24 October.

<http://www.maxwell.syr.edu/campbell/Library%20Papers/Evenet%20Papers/Immi grant/ Mountz.pdf>

Newman, David. (2003). "On Borders and Power: A Theoretical Framework", *Journal of Borderlands Studies*, 18, 1, 13-25.

Perkmann, Markus and Sum, Ngai-Ling. (eds). (2002). *Globalization, regionalization and cross-border regions*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Pezzoli, Keith; Marciano, Richard; and Zaslavsky, Ilya. (2001). *Transborder City – Regions and the Quest for Integrated Regional Planning: Challenges posed by disarticulated infrastructure, fragmented ecologies of knowing, and uneven development*. Paper presented at the World Planning School of Congress, Shanghai, China, 11-15 July.

http://www.regionalworkbench.org/education/sbrp_pdfs/gpean_shanghai_paper.pdf

Phangmanixay, Somphone. (...) *Health seeking behaviour of villagers who had suffered from malaria in Houaxay District, Bokeo province, Lao-Thai Border*. M.P.H.M. (Primary Health Care Management) Thesis, Faculty of Graduate Studies, Mahidol University.

Popescu, Gabriel. (2002). *Deconstructing borders and state re-territorialization in Eastern Europe: The Lower Danube Euroregion*.

http://mailer.fsu.edu/~psteinbe/pgsg/Popescu_paper.doc

Pourtier, Roland. (2003). *Central Africa and the Cross-Border Regions: Reconstruction and Integration Prospects*. Study produced for Initiative for Central Africa [INICA]. Supported and funded by OECD. 80 Pages.
http://www.inica.org/webdocuments/EN/DOC%20AND%20MEDIA%20CENTER/SPECIAL%20REPORTS/Reconstruction%20and%20integration%20prospects%20in%20Central%20Africa_en.pdf

Pratt, Martin and Brown, Janet Allison. (eds). (2000). *Borderlands Under Stress*. London: Kluwer Law. [Proceedings of IBRU's 1998 conference]

Reese, Laura A. and Fasenfest, David. (eds). (2000). "Introduction: Border Crossings: Local and Regional Economic Development on US/Canadian Border", *International Journal of Economic Development*, 2, 3, 355-359.
http://www.spaef.coom/IJED_PUB/v2n3/v2n3_1_intro.PDF

Rumley, Dennis and Minghi, Julian V. (1991). "Introduction: The border landscape concept", in Dennis Rumley and Julian V. Minghi.(eds). *The Geography of Border Landscapes*. London: Routledge. Pp.1-14.

Sasuga, Katsuhiro. (2002). *The dynamics of cross-border micro-regionalisation among Guangdong, Taiwan and Japan : sub-national governments, multinational corporations and the emergence of multi-level governance*. Ph.D. Thesis, University of Warwick. 300 Pages.

Schofield, Clive; Newman, David; Drysdale, Alasdair; and Brown, Janet Allison. (eds). (2002). *The Razor's Edge: International Boundaries and Political Geography*. London: Kluwer Law.

- Scholte, Jan Arrt. (1997). "The Globalization of World Politics", in Baylis, John and Smith, Steve. (eds). *The Globalization of World Politics*. Oxford : Oxford University Press. Pp.13-30.
- Shaffield Hallam University. (...). *Geography of Border Regions*.
<http://students.shu.ac.uk/sed/electives/modul%20descriptors/gbr.doc>
- Strassoldo, Raimondo. (1980). "Centre-Periphery and System-Boundary: Culturological Perspectives", in Jean Gottmann (ed). *Centre and Periphery: Spatial variation in politics*. Beverly Hills: Sage. Pp.27-62.
- Sturgeon, Janet C. (2004). "Border Practices, Boundaries, and the Control of Resource Access : A Case from China, Thailand and Burma", *Development and Change*, 35, 3.
- Tonnesson, Stein. (2004). *Sources of Possible Crisis in East and Southeast Asia*.
http://www.prio.no/files/file45344_040727_istanbul_paper_on_possible_sources_of_crisis.doc
- Van der Velde, Martin. (2000). "On the Value of a Transatlantic Dialogue on Border Research", *Journal of Borderlands Studies*, XV, 1, Spring, Pp.282-290.
- Van der Velde, Martin and Van Houtum, Henk. (2003). "Communicating Borders", *Journal of Borderlands Studies*, 18, 1, 1-11.
- Van Houtum, Henk. (2000). "An Overview of European Geographical Research on Border and Border Regions", *Journal of Borderlands Studies*, XV, 1, Spring, Pp.57-83.
- Ukrain, Ministry of Foreign Affairs. (2001). *Regional and cross-border cooperation*.
http://www.ukrain-eu.mfa.gov.ua/cgi-bin/valmenu_miss.sh?1p0405.html
- United Nations Economic Social Commission for Asia and the Pacific [UNESCAP]. (2004). *Meeting the Challenges in an Era of Globalization by Strengthening Regional Development Cooperation*.
<http://www.unescap.org/publications/detail.asp?id=838>
- United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC]. (2003). *Joint Operational Agreement for Huai Xai (Laos) – Chiang Khong (Thailand) Border Liaison Offices (BLOs) Joint Patrol on Mekong River*. <http://www.unodc.un.or.th>

United States Border Control. (...) *U.S. Border Control*.

<http://www.usbc.org/organiz/bc-rpt.htm>

United States – Canada Working Group. (1997). *United States-Canada Cooperation Against Cross-Border Telemarketing Fraud*. A Report presented to President Bill Clinton and Prime Minister Jean Chretien.

<http://www.usdoj.gov/criminal/fraud/uscwgrtf.htm>

United States Department of Agriculture. (2003). *Southwest Border Region Initiative*.

<http://www.usda.gov/smallbus/swborderfactsheet.htm>

United States Department of Energy. (2000). *Electricity transactions across international borders – 1998*. 9 Pages

http://www.fe.doe.gov/programs/electricityregulation/pdf/98ann_rpt.pdf

United States Department of Homeland Security. (...). *Vision for 21st Century Immigration and Border Management*.

<http://www.dhs.gov/dhspublic/display?content=4306>

United States Department of the Interior. (2005a). *Profile of the People and Land of the United States*. http://nationalatlas.gov/articles/mapping/a_general.html

United States Department of the Interior. (2005b). *Boundaries of the United States*.

<http://nationalatlas.gov/boundaries.html>

Windsor Chamber of Commerce. (2001). *Canada-U.S. Relationship*.

<http://www.windsorchamber.org/newsborder.htm>

Wille, Christina. (2001). *Trafficking in Children into the Worst Forms of Child Labour in Thailand-Lao People's Democratic Republic and Thailand Myanmar Border Areas : A Rapid Assessment*. Geneva : International Labour Organization.

Wilson, Thomas M. and Donnan, Hastings. (1998). *Border Identities: Nations and State at International Frontiers*. Cambridge: Cambridge University Press.

World Conservation Union [IUCN] and International Tropical Timber Organization [ITTO].

(2003). *Countries Cooperate to Conserve the Forests that Cross International Boundary*. <http://www.iucn.org>

Wright, Richard. (2004). *Operation on the Boundary: The State, the Border and Marginalized Identities*. 4 Pages.

http://www.colorado.edu/geography/courses/geo_4742_silvey.s05/pdf_wright.pdf

Zongwei, Shao. (2004). "Nations to fight cross-border crime together", *China Daily*, 9 July.
http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-07/09/content_346765.htm

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุป

ในภาพรวมของการสถานการณ์ภาพความรู้ด้านบริเวณชายแดนของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศที่ทำการศึกษา อันได้แก่ พม่า ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย นั้น จะกล่าวได้ว่า การศึกษาที่ผ่านมาในช่วงเวลา ปีพ.ศ. 2536 ถึงปัจจุบันนั้น แม้ว่าจะมีความหลากหลายและมีความสนใจเป็นจำนวนมากในหลายสาขาวิชา แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในลักษณะที่เน้นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ และมีแหล่งข้อมูลที่ค่อนข้างกระจัดกระจาย ทำให้ยังเกิดปัญหาสำคัญๆ หลายเรื่องยังไม่ได้มีการศึกษาอย่างละเอียด และที่สำคัญคือ การศึกษาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในสาขาใดสาขาหนึ่งที่ยังขาดการบูรณาการองค์ความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจะทำให้การเข้าใจปัญหามีความชัดเจนและรอบด้านมากขึ้น นอกจากนี้ จะพบว่าการศึกษาที่ผ่านมา ยังไม่ได้มีการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนอย่างจริงจัง อันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในเชิงนโยบายได้ต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะ

การสำรวจสถานการณ์ภาพความรู้ด้านบริเวณชายแดนไทยและประเทศเพื่อนบ้านแสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่จะต้องมีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ อีกหลายด้าน ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ด้านการเมือง การทหารและความมั่นคง

- การพัฒนาความเป็นไปได้ในเรื่องการสร้าง smart borders ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน กล่าวคือ การทำให้พื้นที่ด้านชายแดนที่สองประเทศร่วมกันบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของคน สินค้า ทุนและการบริการตามกฎหมาย สามารถผ่านเข้าออกได้โดยสะดวก ในขณะเดียวกันก็ป้องกันไม่ให้สิ่งผิดกฎหมายหรือผู้หลบหนีข้ามแดนผิดกฎหมาย รวมทั้งสิ่งที่เป็นอันตรายและไม่พึงปรารถนาต่างๆ ผ่านข้ามแดนได้
- การประเมินผลการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ทั้งเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น ภูมิภาคของจังหวัดหรือเขตปกครองที่อยู่ในพื้นที่ของแนวแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศ เช่น กลไกการประชุมร่วมกันระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนไทยกับเจ้าแขวงติดชายแดนของลาว การทำงานของคณะกรรมการปักปันเขตแดนร่วม การทำงานของกองทัพในชายแดน

ตะเวนร่วมกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้นำไปสู่การจัดการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันของเจ้าหน้าที่

- นโยบายการบริหารจัดการเมืองชายแดนในระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น
- การร่วมมือกับเพื่อนบ้านเพื่อจัดการกับอาชญากรรมข้ามชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีการจัดการเป็นอย่างดี
- การบริหารจัดการในเชิงพื้นที่แบบข้ามพรมแดน ซึ่งปัจจุบันงานนี้ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยภาครัฐร่วมกับองค์การระหว่างประเทศและมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐ ดังนั้นหากมีการขยายขอบเขตให้มีการริเริ่มหรือร่วมดำเนินการโดยภาคอื่น เช่น ภาคประชาสังคม นักวิชาการ จะนำไปสู่การเพิ่มคุณค่าให้กับงานด้านนี้ได้มากยิ่งขึ้น
- การบริหารจัดการเขต no man's land หรือเขตพื้นที่ชายแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านที่ยังมีปัญหาเป็นข้อพิพาท ซึ่งอาจจำเป็นต้องมีอาศัยกลไกในระดับระหว่างประเทศมาช่วย เช่น การใช้วิธีการไกล่เกลี่ยโดยองค์การระหว่างประเทศ หรือการป้องกันการสู้รบ เช่น การร้องขอไปยังสหประชาชาติเพื่อให้กองกำลังรักษาสันติภาพเข้ามาปฏิบัติงานบริเวณชายแดนไทย-พม่า ซึ่งมีการสู้รบเกิดขึ้นเสมอ
- การสำรวจความเป็นไปได้ ข้อดี ข้อเสียของการเปิดจุดผ่านแดนเพิ่มขึ้นในพื้นที่อื่นๆ ที่ยังไม่มี หรือความเหมาะสมในการเปิดจุดผ่านแดนบางจุดที่เปิดแล้ว

2) ด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและการพัฒนา

- การสำรวจอุปสงค์ อุปทานความต้องการแรงงานข้ามชาติของชายแดนแต่ละด้านและความร่วมมือกับเพื่อนบ้านเรื่องแรงงาน
- การศึกษาผลกระทบเชิงเศรษฐกิจต่อพื้นที่ที่อยู่ในโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
- การศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยเรื่องสาธารณสุขในพื้นที่ตามแนวชายแดน

3) ด้านสังคม วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

- การศึกษาผลกระทบเชิงสังคม และวัฒนธรรมต่อชุมชนชายแดนในเขตพื้นที่โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

- การศึกษาในลักษณะ comprehensive และ interdisciplinary ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนชายแดน เนื่องจากที่ผ่านมา มีเพียงการศึกษาที่เจาะเฉพาะเรื่องเท่านั้น
- การศึกษาปัญหาเรื่องอัตลักษณ์ของคน ที่อาศัยตรงพื้นที่ชายแดน เช่น แม่สาย ซึ่งจะมีคนสามเชื้อชาติใหญ่ๆ อาศัยอยู่ คือ ไทย พม่า จีน
- การศึกษาปัญหาสาธารณสุข ในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นไปได้ แนวทาง ข้อดี ข้อเสียของการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในเรื่องสาธารณสุข

4) ด้านสิ่งแวดล้อม

- การศึกษารูปแบบและลักษณะที่เหมาะสมของการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกันในทุกระดับ
- การศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชายแดนที่อยู่ในโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น แม่สาย ปัญหาการรักษาสภาพแวดล้อมของเขตพื้นที่ชุ่มน้ำในบริเวณนั้น ตลอดจนความร่วมมือด้านความมั่นคงของมนุษย์ สัตว์ พืช พรรณธรรมชาติ
- การแสวงหาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม

5) ด้านอื่นๆ

- การศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับทฤษฎี แนวความคิด วิสัยทัศน์เกี่ยวกับพื้นที่ชายแดน/อาณาบริเวณชายแดน และการศึกษาเปรียบเทียบอาณาบริเวณชายแดนอื่นๆ
- การรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ในทุกด้านที่เกี่ยวกับพื้นที่ชายแดนอย่างต่อเนื่องให้มีลักษณะเป็นฐานข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ เช่น ข้อมูลประชากร ข้อมูลเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลเรื่องภาวะเศรษฐกิจ เป็นต้น

ภาคผนวก

ภาคผนวก
ปริมาณงานเขียนจำแนกตามรายปี ตามประเด็นของความสนใจศึกษา
และตามประเภทของเอกสาร

ตารางที่ 3 จำนวนงานเขียนรวม

ประเทศ \ ประเภทงานเขียน	วิทยานิพนธ์และวิจัย	หนังสือ	บทความ	อื่นๆ (เอกสารประกอบการสัมมนา, รายงานการประชุม ฯลฯ)
ประเทศกัมพูชา	85	27	17	4
ประเทศพม่า	143	18	15	6
ประเทศลาว	117	21	18	20
ประเทศมาเลเซีย	223	36	42	15
รวม	568	102	92	45

ตารางที่ 4 จำนวนงานเขียนตามประเด็นของความสนใจศึกษาชายแดนไทย – กัมพูชา

หัวเรื่อง \ ประเภทงานเขียน	วิทยานิพนธ์และวิจัย	หนังสือ	บทความ	อื่นๆ (เอกสารประกอบการสัมมนา, รายงานการประชุม ฯลฯ)
การเมือง การทหาร ความมั่นคง	31	7	1	2
เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การพัฒนา	34	16	7	1
สังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์	19	4	9	1
สิ่งแวดล้อม	1	-	-	-
รวม	85	27	17	4

ตารางที่ 5 จำนวนงานเขียนตามประเด็นของความสนใจศึกษาชายแดนไทย – พม่า

หัวเรื่อง \ ประเภทงานเขียน	วิทยานิพนธ์และวิจัย	หนังสือ	บทความ	อื่นๆ (เอกสารประกอบการสัมมนา, รายงานการประชุม ฯลฯ)
การเมือง การทหาร ความมั่นคง	61	7	1	1
เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การพัฒนา	27	-	1	1
สังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์	45	10	13	1
สิ่งแวดล้อม	10	1	-	3
รวม	143	18	15	6

ตารางที่ 6 จำนวนงานเขียนตามประเด็นของความสนใจศึกษาชายแดนไทย -ลาว

หัวเรื่อง \ ประเภทงานเขียน	วิทยานิพนธ์และวิจัย	หนังสือ	บทความ	อื่นๆ (เอกสารประกอบการสัมมนา, รายงานการประชุม ฯลฯ)
การเมือง การทหาร ความมั่นคง	23	1	3	-
เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การพัฒนา	52	7	6	13
สังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์	34	13	9	7
สิ่งแวดล้อม	8	-	-	-
รวม	117	21	18	20

ตารางที่ 7 จำนวนงานเขียนตามประเด็นของความสนใจศึกษาชายแดนไทย -มาเลเซีย

หัวเรื่อง \ ประเภทงานเขียน	วิทยานิพนธ์และวิจัย	หนังสือ	บทความ	อื่นๆ (เอกสารประกอบการสัมมนา, รายงานการประชุม ฯลฯ)
การเมือง การทหาร ความมั่นคง	53	7	11	4
เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การพัฒนา	69	10	17	10
สังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์	92	19	14	1
สิ่งแวดล้อม	9	-	-	-
รวม	223	36	42	15

ตารางที่ 8 จำนวนงานเขียนจำแนกตามรายปีชายแดนไทย – กัมพูชา

ปีพ.ศ. \ ประเภทงานเขียน	วิทยานิพนธ์และวิจัย	หนังสือ	บทความ	อื่นๆ (เอกสารประกอบการสัมมนา, รายงานการประชุม ฯลฯ)
พ.ศ.2536	10	1	2	-
พ.ศ.2537	8	1	-	-
พ.ศ.2538	6	3	1	-
พ.ศ.2539	9	1	2	-
พ.ศ.2540	10	3	3	-
พ.ศ.2541	10	3	1	1
พ.ศ.2542	3	4	2	-
พ.ศ.2543	11	4	2	-
พ.ศ.2544	7	3	1	2
พ.ศ.2545	6	1	2	-
พ.ศ.2546	5	1	-	1
พ.ศ.2547	-	1	1	-
ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	-	1	-	-
รวม	85	27	17	4

ตารางที่ 9 จำนวนงานเขียนจำแนกตามรายปีชายแดนไทย –พม่า

ปีพ.ศ. \ ประเภทงานเขียน	วิทยานิพนธ์และวิจัย	หนังสือ	บทความ	อื่นๆ (เอกสารประกอบการสัมมนา, รายงานการประชุม ฯลฯ)
พ.ศ.2536	5	-	-	-
พ.ศ.2537	3	-	-	-
พ.ศ.2538	12	1	3	-
พ.ศ.2539	22	-	2	2
พ.ศ.2540	12	2	3	1
พ.ศ.2541	11	3	1	2
พ.ศ.2542	12	3	1	-
พ.ศ.2543	13	3	1	1
พ.ศ.2544	24	2	1	-
พ.ศ.2545	16	3	2	-
พ.ศ.2546	12	1	1	-
ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	1	-	-	-
รวม	143	18	15	6

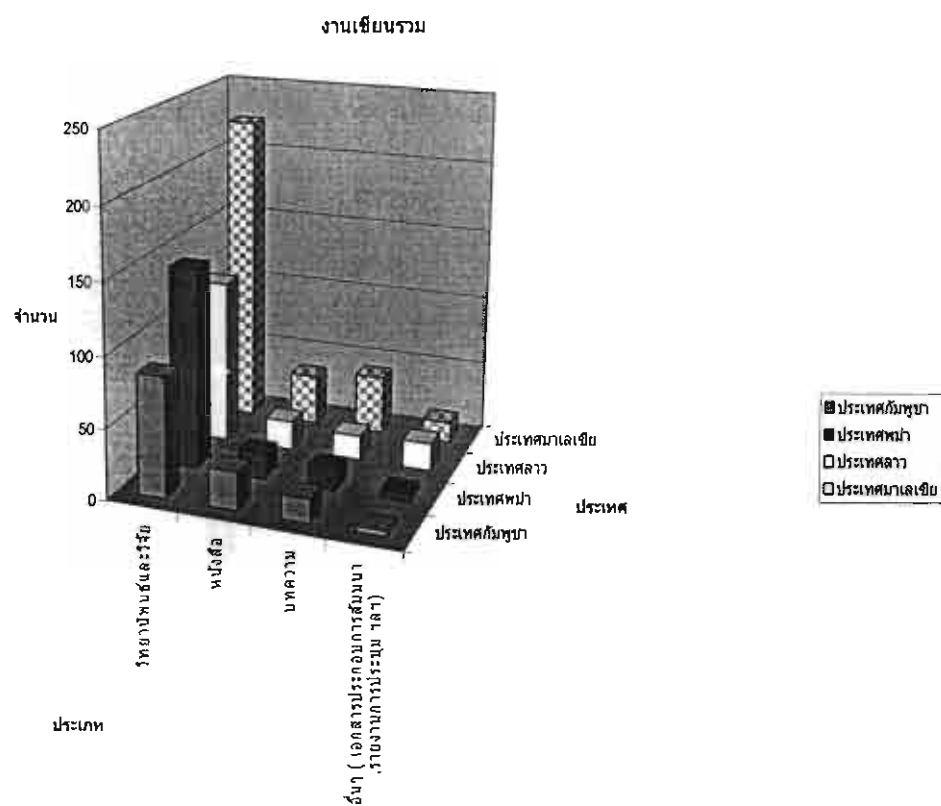
ตารางที่ 10 จำนวนงานเขียนจำแนกตามรายปีชายแดนไทย –ลาว

ปีพ.ศ. \ ประเภทงานเขียน	วิทยานิพนธ์และวิจัย	หนังสือ	บทความ	อื่นๆ (เอกสารประกอบการสัมมนา, รายงานการประชุม ฯลฯ)
พ.ศ.2536	2	1	-	-
พ.ศ.2537	4	2	-	4
พ.ศ.2538	6	2	-	1
พ.ศ.2539	9	-	1	2
พ.ศ.2540	18	3	1	2
พ.ศ.2541	14	3	2	6
พ.ศ.2542	11	1	2	2
พ.ศ.2543	12	4	4	-
พ.ศ.2544	15	2	2	1
พ.ศ.2545	9	1	2	1
พ.ศ.2546	11	2	4	1
ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	6	-	-	-
รวม	117	21	18	20

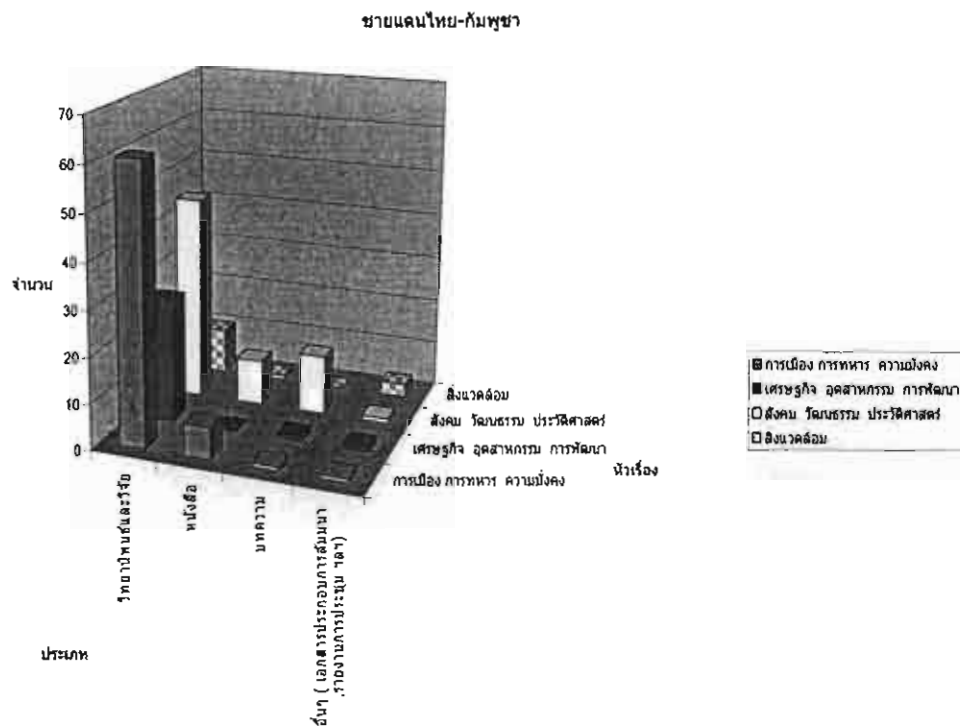
ตารางที่ 11 จำนวนงานเขียนจำแนกตามรายปีชายแดนไทย –มาเลเซีย

ปีพ.ศ. \ ประเภทงานเขียน	วิทยานิพนธ์และวิจัย	หนังสือ	บทความ	อื่นๆ (เอกสารประกอบการสัมมนา, รายงานการประชุม ฯลฯ)
พ.ศ.2536	13	7	3	-
พ.ศ.2537	18	4	4	3
พ.ศ.2538	13	2	-	1
พ.ศ.2539	10	1	1	-
พ.ศ.2540	30	1	4	2
พ.ศ.2541	27	4	6	4
พ.ศ.2542	12	5	7	1
พ.ศ.2543	18	2	6	-
พ.ศ.2544	24	2	5	4
พ.ศ.2545	26	3	4	-
พ.ศ.2546	12	1	2	-
พ.ศ.2547	6	1	-	-
ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	14	3	-	-
รวม	223	36	42	15

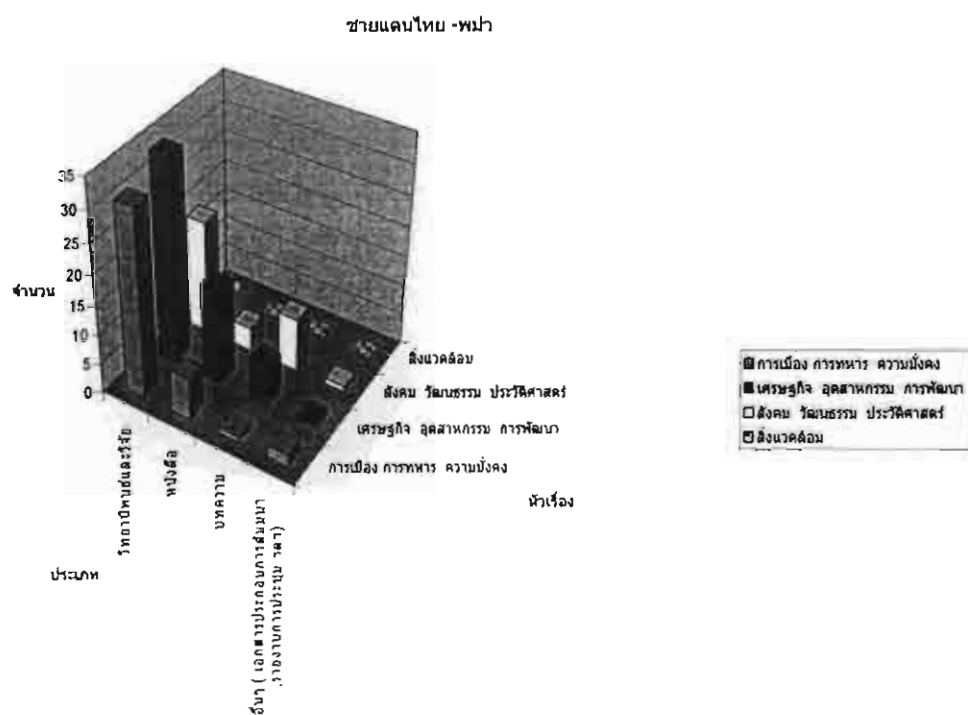
แผนภูมิที่ 1 จำนวนงานเขียนรวม

แผนภูมิที่ 2 จำนวนงานเขียนตามประเด็นของความสนใจศึกษาชายแดนไทย - กัมพูชา

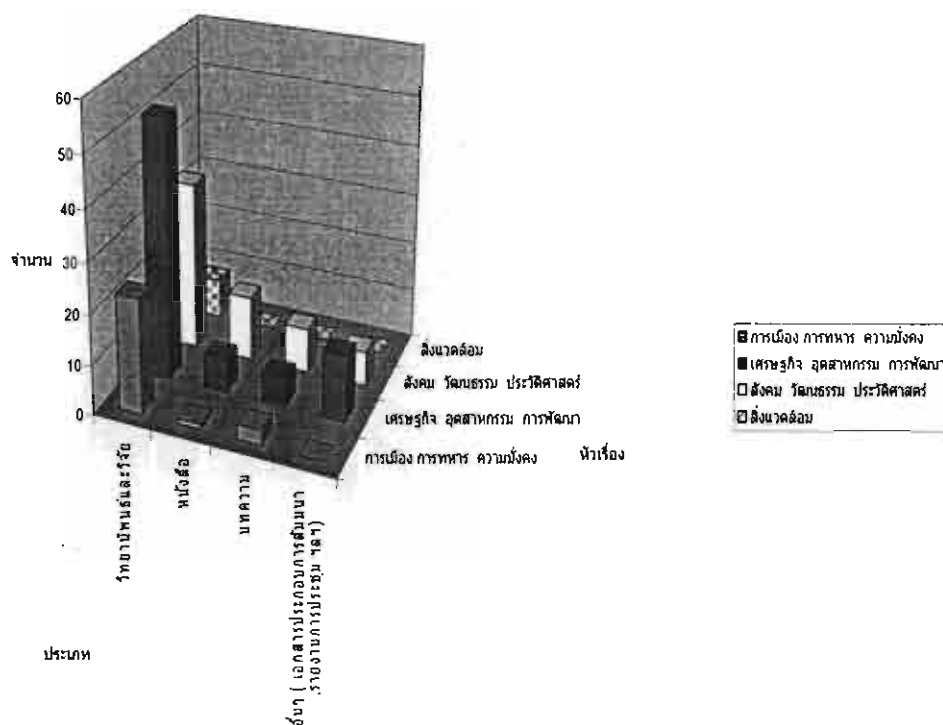

แผนภูมิที่ 3 จำนวนงานเขียนตามประเด็นของความสนใจศึกษาชายแดนไทย - พม่า

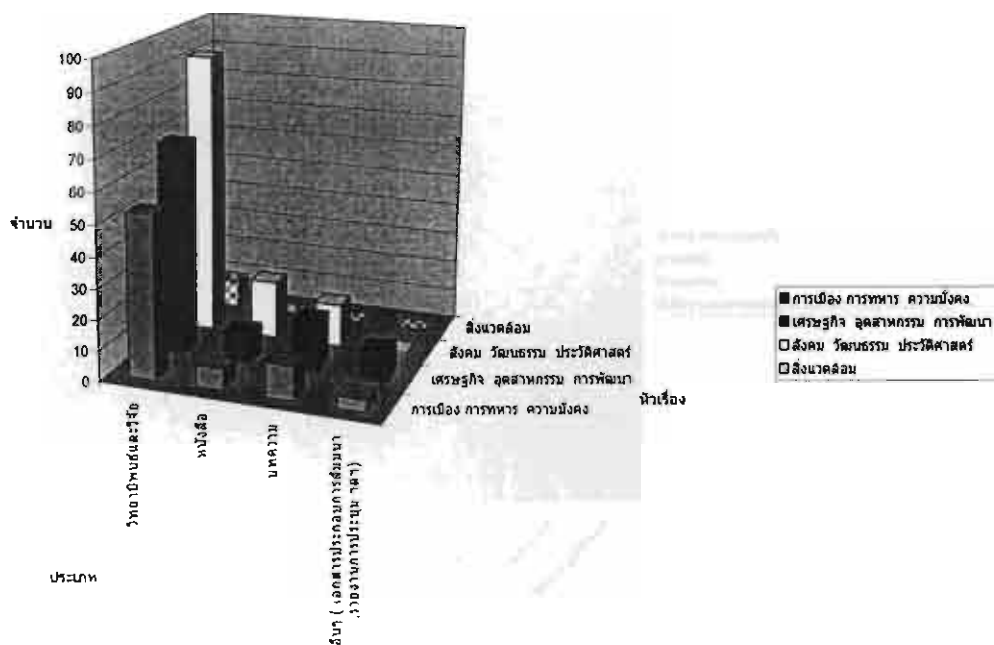
แผนภูมิที่ 4 จำนวนงานเขียนตามประเด็นของความสนใจศึกษาชายแดนไทย – ลาว

ชายแดนไทย-ลาว

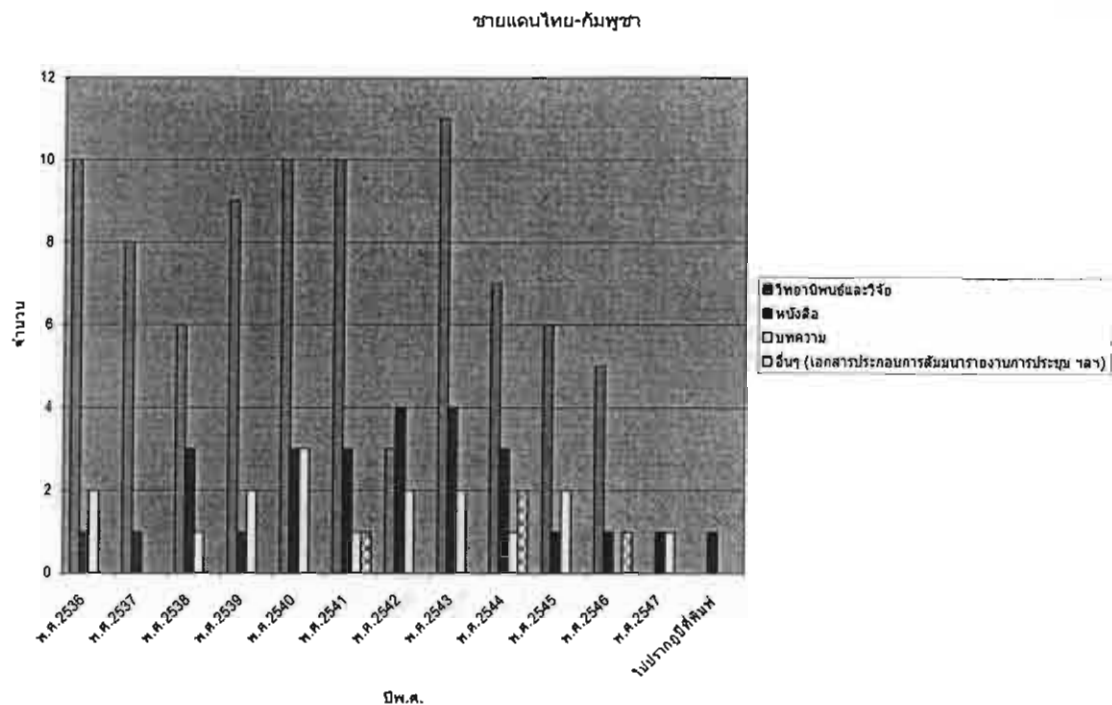

แผนภูมิที่ 5 จำนวนงานเขียนตามประเด็นของความสนใจศึกษาชายแดนไทย – มาเลเซีย

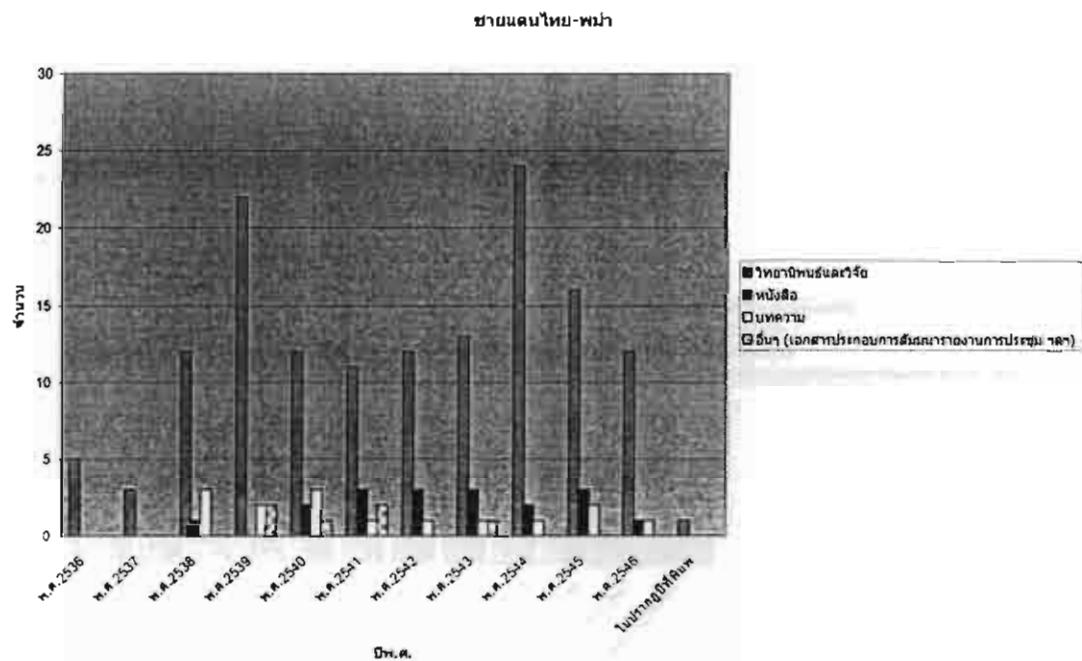
ชายแดนไทย -มาเลเซีย

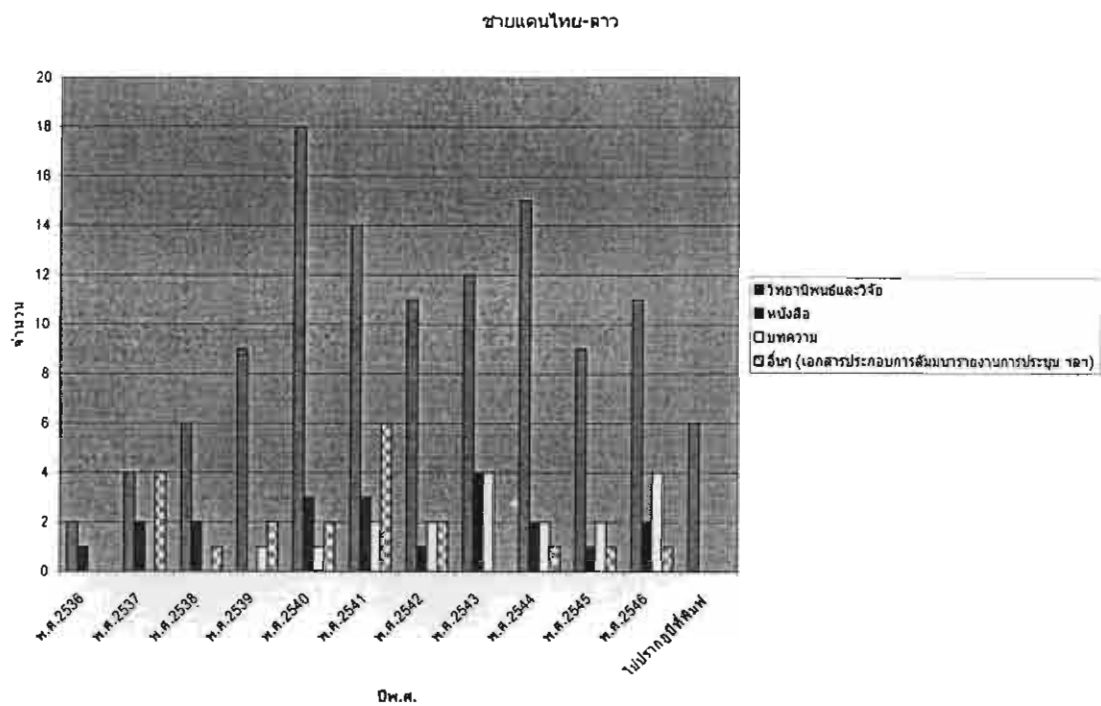
แผนภูมิที่ 6 จำนวนงานเขียนจำแนกตามรายปีชายแดนไทย - กัมพูชา

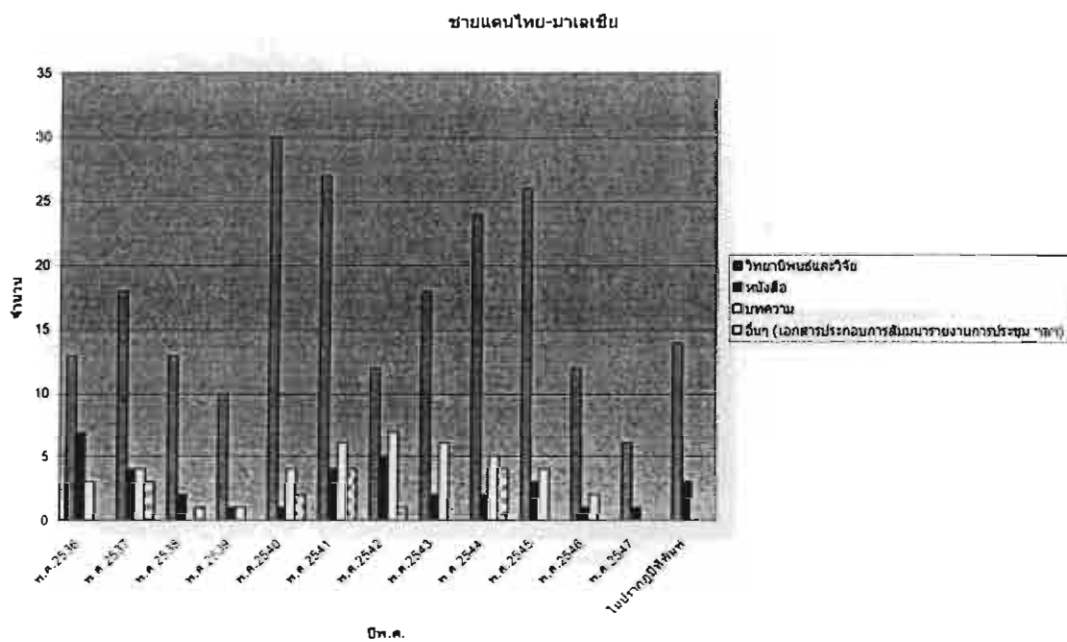
แผนภูมิที่ 7 จำนวนงานเขียนจำแนกตามรายปีชายแดนไทย - พม่า

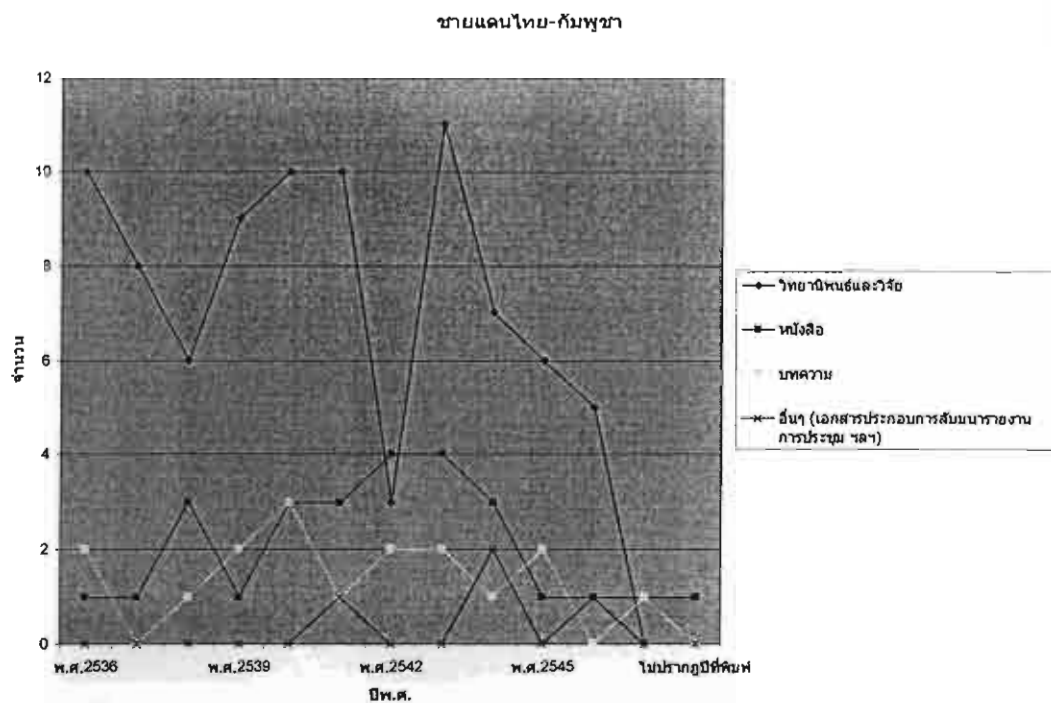
แผนภูมิที่ 8 จำนวนงานเขียนจำแนกตามรายปีชายแดนไทย-ลาว

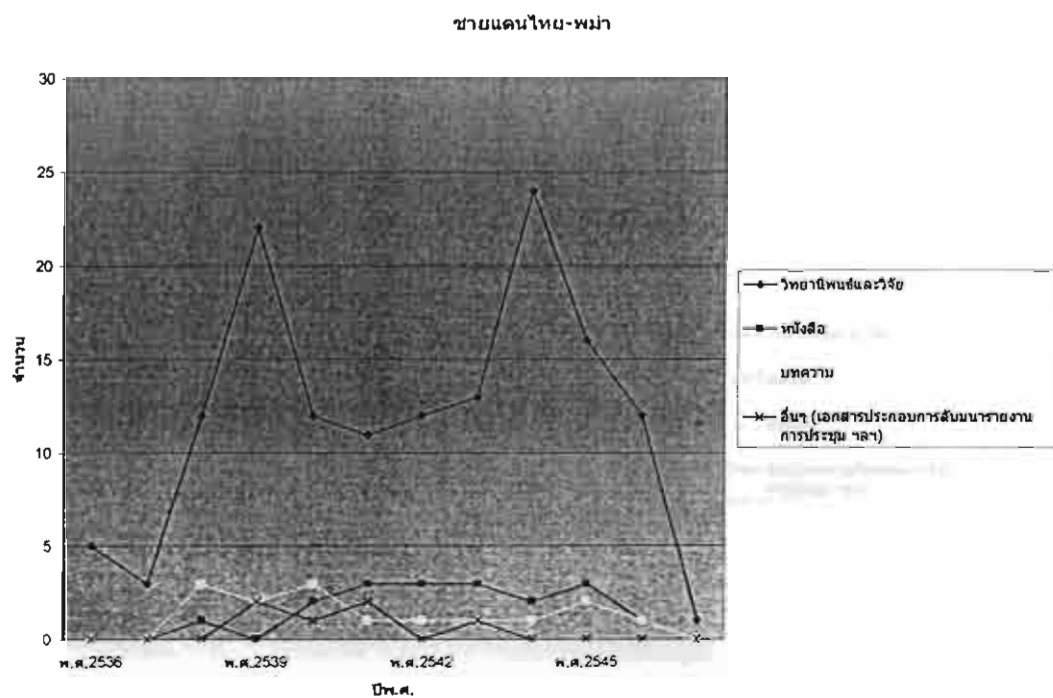
แผนภูมิที่ 9 จำนวนงานเขียนจำแนกตามรายปีชายแดนไทย-มาเลเซีย

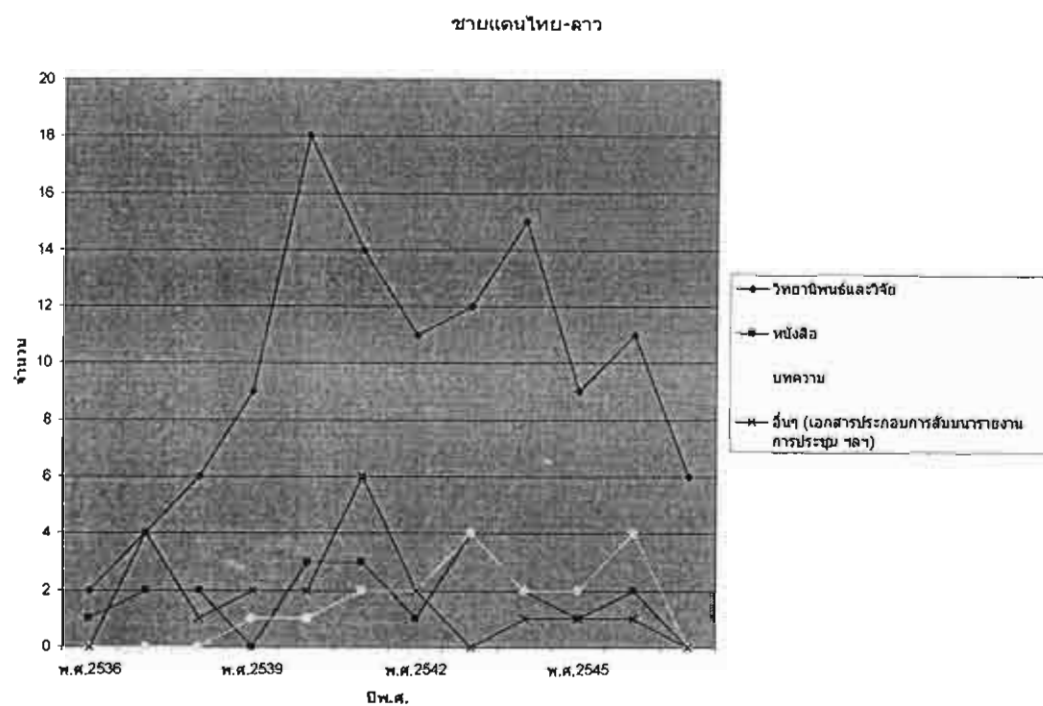
กราฟที่ 1 จำนวนงานเขียนจำแนกตามรายปีชายแดนไทย - กัมพูชา

กราฟที่ 2 จำนวนงานเขียนจำแนกตามรายปีชายแดนไทย - พม่า

กราฟที่ 3 จำนวนงานเขียนจำแนกตามรายปีชายแดนไทย - ลาว

กราฟที่ 4 จำนวนงานเขียนจำแนกตามรายปีชายแดนไทย - มาเลเซีย

